

Greenkeeper

HET VAKBLAD VOOR GREENKEEPING

EEN JONG GREENKEEPERSTEAM VOL AMBITIE

Winge Golf & Country Club investeert in de toekomst

Greenkeepingseizoen
2021 in
retrospectief

Prijzdemping
pas medio
2022 voorzien

Noord-Nederlandse
pakt onkruid op fairway
aan in Fiskars-challenge

GROENTECHNIEK

Jean **Heybroek**

NIEUW

*De nieuwe Greensmaster eTriFlex-serie,
vlaggenschip onder elektrische greenmaaiers.*

*Ongeëvenaarde, uitstekende snijkwaliteit,
stil werken, en geen hydraulische vloeistoffen aan boord.*

*Greensmaster eTriFlex
Benzinemotor*

*Greensmaster eTriFlex
Lithium-Ion*

*Regelmatig complimenten van leden
en verbeteringen aan uw resultaten!*

Wat voor jou belangrijk is, is voor ons belangrijk.

De volledig nieuwe Greensmaster eTriFlex-greenmaaiers bieden alle innovatieve functies van de originele TriFlex én meer. De eTriFlex-serie bevat een Lithium-Ion aangedreven model en een model met benzinemotor, zonder hydrauliek aan boord. De individuele snelheidsregeling van de maaiunits en de wielen zorgen voor een sterke vermindering van het Triplex-Ring effect. De maaikwaliteit en de bespeelbaarheid van de green worden hiermee verbeterd en de operationele productiviteit verhoogd.

LEES MEER OP JEANHEYBROEK.COM

Gronamic®

De perfecte balans voor jouw gras

Deels organisch, deels mineraal

- Natuurlijke mineralen van Polyhalite
- Gefaseerde N-afgifte voor gelijkmatige groei
- Optimale beschikbaarheid van voedingsstoffen
- Gebalanceerde korrel
- Lange werkingsduur
- Sterke en gezonde grasmat

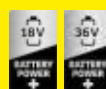

Organische meststoffen zonder verlies van kwaliteit
www.icl-sf.com

KÄRCHER

FLEXIBEL, KRACHTIG EN SNOERLOOS.

Oneindige mogelijkheden dankzij het **Kärcher Battery Power+ accuplatform** voor de professional. Van hogedrukreiniger, schrobmachine tot bladblazer. Ontdek ons volledige assortiment op karcher.nl/accupro

036

Een toekomst- en klimaatbestendige beregeningsinstallatie

Hun grootste project ooit, zo omschrijft Bas van Oosterhout Beregeningstechniek het renovatieproject op Golfbaan Heelsum. Op de klassieke heidebaan wordt deze winter de beregening vernieuwd op alle 27 holes. Voor de start van het speelseizoen in 2022 moet de klus afgerond zijn.

INHOUDELIJK

012

Een jong greenkeepersteam vol ambitie

Over het algemeen zijn greenkeeperteams een mix van ervaren mannen op leeftijd en jong talent. Het team op Winge Golf & Country Club is echter een uitzondering: de gemiddelde leeftijd van dit team ligt achter in de 20. Wie zorgt er voor het baanonderhoud, wat doen ze anders dan anderen en op welke problemen stuit het team?

022

Een matje voor de greens

De verticale-landbouwtrend bereikt ook de graszodenteelt. Een proef wijst uit dat graszoden prima binnen te kweken zijn, zonder grond, onder volledig gecontroleerde omstandigheden en op vezelmatten, duurzaam en efficiënt. De eerste resultaten zijn positiever dan verwacht, reden dus voor verder onderzoek. Toepassing op grote schaal blijkt mogelijk, maar is nog toekomstmuziek.

026

‘Vanaf de tekentafel een volwaardig product voor professioneel gebruik’

De Mean Green Mower van Rein Drost is nu ruim twee jaar op de markt. De introductie van deze elektrische maaier luidde een nieuw tijdperk in voor het groenonderhoud. Dit vakblad gaat op bezoek bij Donker Groen, waar de Mean Green Mower wordt ingezet bij het streven naar een zo duurzaam mogelijke bedrijfsvoering.

051

Groeigoed-compost als basis voor een goede grasmat

In het proces naar chemievrij beheer ontwikkelt VGR een onderhoudsmethode die bestaat uit werktuigelijke bewerkingen en natuurlijke bodemverbeterende producten.

Vragen of opmerkingen?

Nino Stuivenberg
Vakredacteur
E: nino@nwst.nl
T: 024-360 2454
M: 06-33429078

Alberto Palsgraaf
Uitgever
E: alberto@nwst.nl
T: 024-360 2454
M: 06-20436728

Golfaccommodaties ontkomen niet aan hogere gas- en elektriciteitsrekening

Stijgende energieprijzen zijn dé aanleiding om eens met een scherpe blik naar het energieverbruik te kijken: in het restaurant, de keuken, de ruimtes waar medewerkers verblijven, de kleed- en doucheruimtes, de lockerruimtes en vergeet de drivingrange en de parkeerplaats niet. Een nieuwe online adviestool kan hierbij helpen.

‘Golfbaan Delfland en Oosthoek Greenkeeping denken met elkaar mee’

Dit jaar werden delen van Nederlands grootste pay & play-golfbaan, Delfland, gerenoveerd door Oosthoek Greenkeeping. Er werd onder meer een nieuwe green aangelegd op een van de drie 9-holeslussen van de championship course. Ook kwam er meer ruimte voor het oefencentrum.

Eric van Wijnhoven, Golfclub Geijsteren

Gras groeiend houden was makkelijk, maar kostte het afgelopen jaar meer manuren en diesel

Eric Wijnhoven, hoofdgreenkeeper bij Golfclub Geijsteren, kijkt in alle eerlijkheid terug op 2021 als een bijzonder, maar niet eenvoudig jaar. De druk van golfers op de baan is nog nooit zo groot geweest als de laatste anderhalf jaar, sinds de lockdown, waarin golfen niet was toegestaan. Wijnhoven: 'En anders dan in 2020 viel er veel regen. Dat leidde tot een enorme grasgroei, waardoor we veel meer werk hadden. Het maaien van de hoge roughs schoot erbij in, mede vanwege ziekte bij ons team, en dat lokte vaak opmerkingen uit van spelers als ze een bal kwijt waren.'

Lees verder op pagina 32

VERDER

- 008 Kort nieuws
- 025 Campey komt met nieuwe ‘moldploegbeluchter’: de TDS2 Sub Surface Sports Turf Decompactor
- 028 NGA-nieuws
- 040 Masterplan van start op de Twentsche
- 042 ‘Wij leiden zelfstandige vakmensen op’
- 048 Noord-Nederlandse pakt onkruid op fairway succesvol aan in Fiskars-challenge
- 054 Prijzen meststoffen gaan sky-high
- 057 Rovimo gaat de strijd aan met traditionele kooimaaiers
- 060 Hoe effectief is appelazijn als natuurlijk onkruidmiddel?
- 062 Hoofredactioneel

COLOFON

Greenkeeper -een uitgave van NWST NeWSTories bv- wordt zes keer per jaar in een oplage van 1.750 exemplaren verspreid onder (hoofd)greenkeepers, baancommissarissen, managers en bestuurders van golfaccommodaties, toeleveringsbedrijven, overheden en individuele abonnees. **REDACTIE & COMMERCE** NWST NeWSTories bv, Fransestraat 41, 6524 HT Nijmegen, T 024-3602454, www.greenkeeper.nl

HOOFDREDACTEUR Hein van Iersel (hein@nwst.nl) **OPERATIONEELMANAGER** Peter Jansen (peter@nwst.nl) **REDACTEURS** Willemijn van Iersel (willemin@nwst.nl) Karlijn Klei (karlijn@nwst.nl) Wijnand Meijboom (wijnand@nwst.nl) **VORMGEVING** StudioBont Nijmegen **ADVERTENTIES** Alberto Palsgraaf (alberto@nwst.nl) Rik Groenewegen (rik@nwst.nl) Huub Snijders (huub@nwst.nl) **SALES SUPPORT** Lieke van der Weijde (lieke@nwst.nl) **ABONNEMENTEN** € 89,- per jaar. De abonnementsperiode loopt tot en met 31 december van ieder jaar en uw abonnement zal jaarlijks automatisch worden verlengd, tenzij uw schriftelijke wederopzegging uiterlijk 31 oktober voorafgaand aan de nieuwe abonnementsperiode in ons bezit is. Voor opgave van een nieuw abonnement belt u met (024) 360 24 54.

Op alle abonnementen zijn onze leveringsvoorwaarden van toepassing. Deze vindt u op www.greenkeeper.nl/pages/11/abonneren

ISSN: 2212-4314

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze berusten bij Greenkeeper c.q. de betreffende auteur. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de uitgever worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, scan, foto-kopie, elektronisch of op welke wijze dan ook. Greenkeeper wordt tevens elektronisch opgeslagen en geëxploiteerd. Alle auteurs van tekstbijdragen in de vorm van artikelen of ingezonden brieven en/of makers van beeldmateriaal worden geacht daarvan op de hoogte te zijn en daarmee in te stemmen e.e.a. overeenkomstig de publicatie- en/of inkoopvoorwaarden. Deze zijn bij de redactie ter inzage of op te vragen.

Wie wordt GREEN-FLUENCER 2021?

Voor de derde maal presenteren wij u de elf dapperste en innovatiefste groen-professionals. Vrouwen en mannen die voorop durven te lopen als het gaat om thema's die ertoe doen. Die, met hun hoofd boven het groene maaiveld, verandering tot stand brengen.

Scan de QR code en lees verder

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Ook zitmaaiers, golfkarretjes en minishovels kunnen een RDW-registratie nodig hebben

Vanaf 1 januari 2022 mogen grondverzetmachines, rijdende werktuigen zoals brede zitmaaiers en minishovels, golfkarretjes, quads en landbouwvoertuigen alleen nog de weg op als ze zijn geregistreerd bij de RDW.

Scan de QR code en lees verder

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Last van vallende blaadjes: deze bladveger komt te hulp

Herfst betekent vallende blaadjes. Voor de natuur is het goed dat niet al dat blad volledig wordt opgeruimd, maar op sommige plaatsen is dat wel nodig, bijvoorbeeld op sportvelden. Harry van Wanrooij van de Vinkelse voetbalclub EVVC heeft sinds kort een handige machine hiervoor.

Scan de QR code en lees verder

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Bruntink Voorst 'servicedealer van het jaar'

Machinehandel Bruntink Voorst is door importeur Jean Heybroek uitgeroepen tot servicedealer van het jaar. Bruntink Voorst levert al 35 jaar machines voor de groensector. 'Wij danken ons complete hard werkende team voor hun trouwe inzet. Zonder onze medewerkers hadden we dit niet kunnen bereiken', zegt mede-eigenaar Johan Bruntink.

Als erkenning voor de goede samenwerking en serviceverlening in het dealergebied ontving het bedrijf de bijbehorende oorkonde van Heybroek. Het uitreiken van de servicedealer van het jaar-prijs is een traditie bij Jean Heybroek; dit gebeurt al 36 jaar. Vorig jaar werd hij gewonnen door H. Koop uit De Lutte.

Oud-directeur Joop de Ridder overleden

Joop de Ridder, oud-directeur van J. de Ridder BV (tegenwoordig De Ridder Golf, Sport en Groen), is op vrijdag 12 november overleden. Joop de Ridder was jarenlang werkzaam als directeur van J. de Ridder BV. Het bedrijf in Soesterberg is gespecialiseerd in aanleg, beheer en renovatie van groenvoorzieningen, sportvelden, gravelbanen en natuurterreinen. In 2011 trad Joop af als directeur, waarna Frank de Ridder, Arie-Jan de Ridder en Lucas Servaes de nieuwe directie vormden. Joop bleef nog als adviseur en commerciant bij het bedrijf betrokken.

Joop de Ridder is 72 jaar oud geworden. Op vrijdag 19 november wordt van 19.00 uur tot 20.30 uur een laatste groet aan hem gebracht op de locatie van De Ridder in Soesterberg.

Golfpark De Turfvaert kiest voor Aha de Man

De komende jaren gaan Aha de Man en Golfpark De Turfvaert een samenwerkingsverband aan. Hiermee komt een eind aan de lange samenwerking tussen de Brabantse golfbaan en De Enk Groen & Golf. De Enk onderhield De Turfvaert sinds 2009.

Tim Keuter van Aha de Man is blij met de samenwerking. 'Dit zijn banen waarmee we een duurzame samenwerking willen ontwikkelen. We gaan dit doen met een topteam, om samen de volgende stap te kunnen zetten. Aha de Man is al jaren actief op golfbanen in Nederland en België. Ons doel is golfers een optimale ervaring te bieden op een baan die door Aha de Man wordt onderhouden. We noemen dat de Green Experience', vertelt Keuter. 'Een baan van Aha de Man moet je kunnen herkennen.'

Golfbaan De Swinkelsche zit er deze winter warmpjes bij

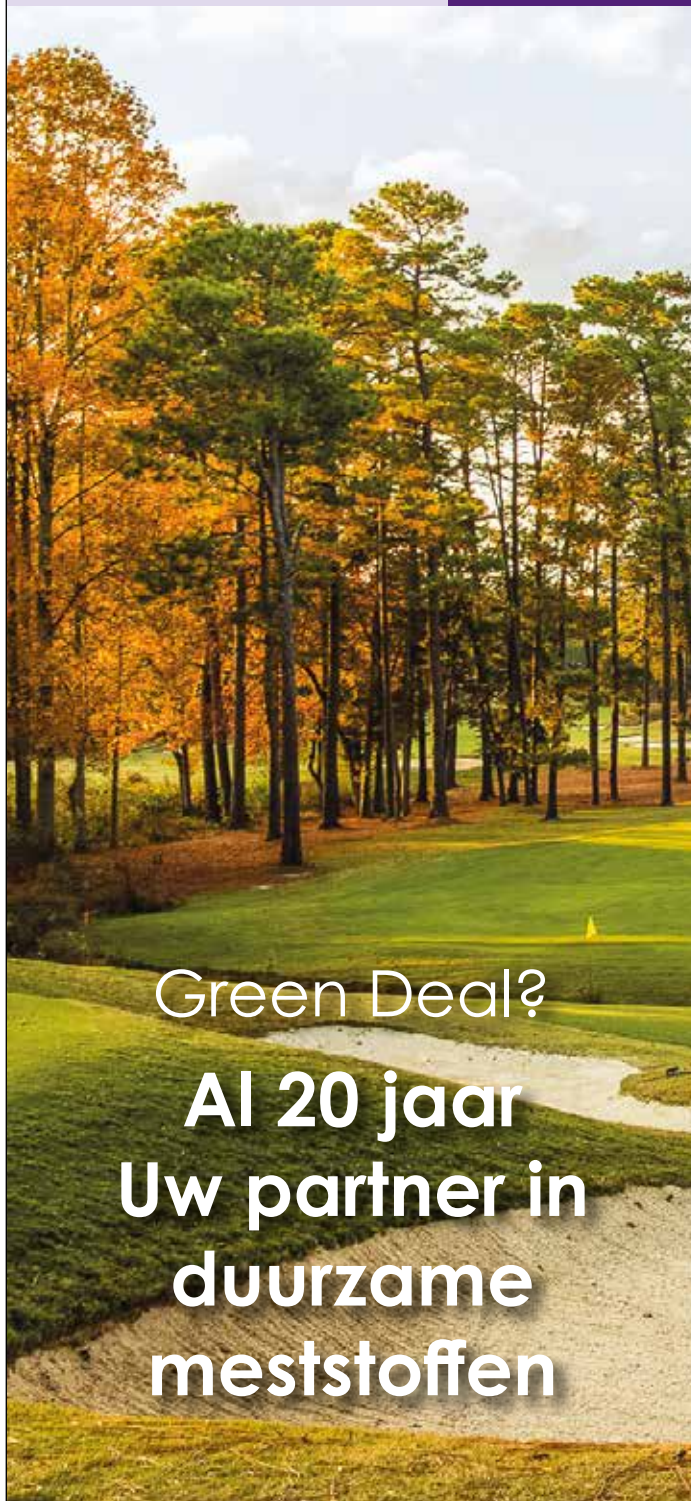
De marshals van Golfbaan De Swinkelsche zitten er deze winter lekker warm bij. Onlangs leverde Jean Heybroek een nieuwe elektrische Club Car Marshall-kar af bij de golfclub in Someren. De elektrische Club Car Marshall-kar is uitgerust met een volwaardige glazen cabine en verwarming. Verder beschikt hij over een lithium-accupakket. Jean Heybroek laat weten dat er bij de aanschaf diverse interessante subsidie-mogelijkheden zijn.

Golfbaan voorbereid op droogte

Golfbaan Prise d'eau Golf, gelegen tussen Gilze en Tilburg, werkt samen met de Waterbank om ook in drogere perioden voldoende water te hebben. Net als andere golfbanen in Noord-Brabant merkt Prise-d'eau Golf de gevolgen van verdroging. In perioden van droogte is er te weinig water om bijvoorbeeld de jonge aanplant te onderhouden. Het gebied waarin de golfbaan ligt, is tevens drinkwaterwingebied van Brabant Water en beheergebied van waterschap Brabantse Delta. Johan Laurijssen, operationeel manager van de golfclub, werkt al vanaf het eerste uur samen met de Waterbank, omdat ook de golfbaan verantwoord met water wil omgaan. Daarom wordt overtollig water tijdens natte perioden in een zogenoemde bufferzak van 200 m3 opgeslagen. Dit opgeslagen water kan tijdens droogte weer gebruikt worden. Dit concept draagt dan ook de naam 'Water voor later'. 'Het is niet meer van deze tijd om een knalgroene golfbaan naast een verdroogde akker te hebben', aldus Laurijssen. 'Er zal met een nieuwe blik naar onze waterbronnen gekeken moeten worden om toekomstige problemen voor te zijn.'

Green Deal?
Al 20 jaar
Uw partner in
duurzame
meststoffen

www.pure4green.com

GROENE VINGERS GEZOCHT!

Golf&Country Course Sint-Oedenrode zoekt een enthousiaste en gedreven greenkeeper (38 uur) om het huidige team te versterken. Samen verzorg je het onderhoud van de 9 holes golfbaan, driving range en oefenfaciliteiten. Wij voeren alle facetten van het onderhoud in eigen beheer uit. Hiervoor hebben we de beschikking over een uitgebreid modern machinepark. Wij zoeken iemand met ervaring en opleiding in de groensector, bij voorkeur bij golfbanen.

Wat ga je doen:

- Uitvoeren van maaiwerkzaamheden op greens, tees, fairways, rough, en overige terreinen.
- Onderhouden van bunkers.
- Onderhouden beplanting etc.
- Onderhoud van drainage, beregening.

Wij vragen:

- "Groene" opleiding, bij voorkeur opleiding greenkeeper.
- Ervaring met maaien en gebruik van landbouwmachines.
- Zelfstandig kunnen werken in een team.

- Flexibele instelling t.a.v. je werktijden en werkdagen.

Wij bieden:

- Een goede werksfeer in een groene omgeving.
- Salaris volgens CAO hoveniers.
- Kosteloos aanverwante certificaten behalen zoals BHV, VCA en Veilig werken met de bosmaaier.

Ben je geïnteresseerd in deze uitdagende functie stuur dan je sollicitatie met cv naar info@golfbaandeschoot.nl

VOS CAPELLE

Als elke slag raak moet zijn

Golfclub De Dommel start met bouw short-game-faciliteit

Er is een begin gemaakt met het bouwen van een nieuwe shortgame-oefenfaciliteit bij Golfclub De Dommel, waarbij er meer ruimte en variatie komt om de vele soorten kortspelsituaties te oefenen. Jurrian van der Vaart, partner van Frank Pont bij Infinite Variety Golf Holland, is verantwoorde-

lijk voor het ontwerp. SBA Golf en Groen is de uitvoerende aannemer, belast met de bouw en het inzaaien van alle onderdelen. 'De club en de professionals organiseren al jarenlang het piramidetrainingsmodel, waarbij meer dan 350 leden meedoen aan groepstrainingen. De stress op de putting- en de chippinggreen is door deze intensiteit zeer hoog. Daarom hebben we besloten om beide te vernieuwen en met een beter ontwerp te bouwen', vertelt Van der Vaart. Het ontwerpen van een goede oefenfaciliteit vereist volgens IVGH een andere aanpak dan

van een 'echte' golfbaan. 'Om zoveel mogelijk ruimte te creëren, bouwen we zowel de greens als surrounds met een ideale rootzone, waardoor er veel kort gras gemaaid kan worden. Enkele bomen moesten plaatsmaken voor meer licht en lucht, maar een majestueuze eik van 15 meter hoog blijft behouden.' SBA Golf en Groen is al begonnen met de bouw en verwacht dat de werkzaamheden drie weken zullen duren. In het voorjaar zal Smits BV een nieuw beregeningssysteem installeren, waarna het onderhoud wordt overgedragen aan de eigen greenkeepers van De Dommel.

Innogreen BV
 W: www.innogreen.nl
 E: info@innogreen.nl
 C: Ruud Snijders 06-10597243
 Organische meststoffen & gras & bodemspecialisten
 Dealer voor Symbio UK, golf en sport.
"specialises in restoring life to your soil"

Renovatie van Harderwold Golf in volle gang

De renovatie van Harderwold Golf (voorheen Golf4All) is in volle gang. Jos Scholman doet de uitvoerende werkzaamheden in twee fases. Fase 1 wordt momenteel uitgevoerd en is bijna afgerond. Fase 2 zal medio maart starten, afhankelijk van het weer.

Fase 1 bestaat voornamelijk uit het baggeren en opschonen van de waterpartijen. In totaal is er ongeveer 8000 m² water op het terrein. De opdrachtgever wilde dat de waterpartijen golftechnisch beter in het zicht kwamen te liggen en ook natuurvriendelijke oevers zouden krijgen. Langs het water heeft Jos Scholman meteen de ruwe vorm van de tees gebouwd, zodat deze gedurende de winter kunnen rusten. Daarnaast gaat de aannemer nog een aantal bomen verplanten en de toplaag van de bestaande baan – die verdwijnt – in depot rijden, om in het voorjaar de greens en tees daarmee te bouwen. Ook worden er nog twee bruggen geplaatst.

In het voorjaar zal Jos Scholman zes à acht tees aanleggen en vier greens. Deze worden opgebouwd met het zand dat in fase 1 al in depot is gereden. Er is bij deze werkzaamheden bewust gekozen voor het voorjaar, omdat de baan dan meteen ingezaaid kan worden en niet de hele winter openligt, waardoor het zand vervuild zou kunnen raken. Ook zijn er plannen om verschillende paden te maken en een evenemententerrein in te richten, maar deze zijn nog niet definitief.

smits
 LEADING WATER SOLUTIONS
www.smitsveldhoven.nl

Het greenkeepersteam. Boven: Sonny Bruyninckx, Steffe Sente en Ruben Vanderborght. Onder: Roeland Robeet en seizoenskracht Arturo de Bernardi

Een jong greenkeepersteam vol ambitie

Winge Golf & Country Club investeert in de toekomst

Over het algemeen zijn greenkeeperteams een mix van ervaren mannen op leeftijd en jong talent. Het team op Winge Golf & Country Club is echter een uitzondering: de gemiddelde leeftijd van dit team ligt achter in de 20. Wie zorgt er voor het baanonderhoud, wat doen ze anders dan anderen en op welke problemen stuit het team?

Auteur: Nino Stuivenberg

8 min. leestijd

Glooiingen en bos typeren Winge

meer machines uit; ook hebben ze dezelfde coursemanager.

Verder leren

Het team op Winge bestaat uit vier vaste greenkeepers en een coursemanager. In de zomer wordt het aangevuld met twee seizoenskrach-

ten. De coursemanager is Marc Vandevijvere, die overkoepelend op Winge, maar voornamelijk in Damme werkt. De hoofdgreenkeeper op Winge is Ruben Vanderborght (31), die er sinds 2017 werkzaam is. Vanderborght werkte voorheen op Millennium Golf en vertrok daarna naar Royal Limburg Golf in Houthalen, op

Winge Golf & Country Club ligt in het Belgische Hageland, een streek in het oosten van Vlaams-Brabant. De regio kenmerkt zich door de vele hellingen en dat is ook in de golfbaan goed terug te zien. Winge Golf & Country Club is aangelegd in 1988, naar een ontwerp van Peter Townsend. De baan ligt in een gebied van zo'n 70 hectare en omvat achttien holes (par-72), vier par-3-oefenholes en een drivingrange. Chris Morton staat, samen met de families Donck en Morton/Santens, sinds 2011 aan het roer op Winge. Dezelfde families zijn ook eigenaar van Damme Golf & Country Club, een baan in het westen van België. Beide banen werken veelvuldig samen en wisselen onder

Het nieuwe clubgebouw

De nieuwe drivingrange

een steenworp afstand van zijn woonplaats. Toen hij echter bij Winge de kans kreeg om aanvullende cursussen te volgen, maakte hij de overstap daarnaartoe. Vanderborght: 'Ik ben hier begonnen omdat ik de cursussen assistent-hoofdgroenkeeper en hoofdgroenkeeper mocht volgen aan de HAS. In 2019 heb ik de cursus assistent afgerond, een jaar later die van hoofdgroenkeeper. De mogelijkheid om cursussen te volgen vond ik erg interessant. In België zijn vrij weinig groenkeepers met een diploma. We proberen meer jongens hier een opleiding te laten volgen.'

Naast Vanderborght zijn Roeland Robeet (22), Steffe Sente (22) en Sonny Bruyninckx (32) vast werkzaam als groenkeeper op Winge, waarmee de gemiddelde leeftijd een stuk lager ligt dan op de meeste andere golfbanen. Vanderborght: 'We hebben een vrij jong team. Steffe en Roeland werken hier sinds ze van school kwamen, Sonny werkt hier nu een jaar.' De jonge groenkeepers zijn nog volop in de leer. Roeland Robeet volgt momenteel de cursus assistent-hoofdgroenkeeper aan de HAS en Steffe Sente wordt opgeleid tot mecaniciens.

Grote plannen

De laatste jaren is er fors geïnvesteerd op de golfbaan van Winge. Er is onder meer een volledig nieuw clubhuis gebouwd, waardoor het traditionele clubhuis, in een kasteel aan de vijver, niet meer in gebruik is. Ook is er een geheel

nieuwe drivingrange aangelegd. Voorheen was de drivingrange gelegen aan de vijver; de ballen bleven drijven in het water. Inmiddels is er een moderne range met targets. De groenkeepers hebben bovendien een geheel nieuwe loods gekregen. Een hele verbetering ten opzichte van de oude situatie, toen hun machines bij een nabijgelegen boerderij stonden. Er zijn nog veel meer investeringsplannen, vertelt

Vanderborght. 'Er zijn plannen voor een totale renovatie van de golfbaan. Daarbij gaan we alles veranderen: de greens, tees, fairways en ook de berekening. De vergunningen voor de renovatie zijn er nog niet, dus dit kan nog wel even duren.' Voor Vanderborght waren de renovatieplannen ook een reden om naar Winge over te stappen, vertelt hij. 'Daar was in 2017 al sprake van. Het lijkt me heel interessant om zo'n groot project vanaf nul mee te maken.' Om die radicale verandering aan de golfbaan te begrijpen, moeten we wat nadrukkelijker naar de baan kijken. Winge ligt in de bossen tussen de heuvels. Door de hoogteverschillen zijn er veel *blind shots* en verschillende fairways liggen scheef. 'Er zijn een paar holes oneerlijk, die liggen scheef', legt Vanderborght uit. 'Als je nu in de zomer links op de fairway slaat en het is droog, dan eindigt je bal op sommige holes helemaal rechts op de fairway. Dat is eigenlijk niet eerlijk. De hoogteverschillen in de baan zijn heel mooi. Maar nu het najaar is en nat wordt, begint het ook gevaarlijk te worden.'

Met de tijd mee

Ook de berekening is aan vernieuwing toe; deze ligt er al sinds de opening van de baan in 1988. Slechts drie fairways hebben fairwayberekening, de overige niet. Net als veel andere banen heeft Winge een goede groeizomer achter de rug. De jaren ervoor was het opmerkelijk droger en dat was in de baan goed terug te

De loods kleurt rood: er wordt vooral met Toro gewerkt

Hole 6, aan de overkant van de openbare weg, heeft juist een open karakter

De hoogteverschillen maken Winge uniek, maar ook verraderlijk

De baan kenmerkt zich door veel blind shots, zoals hier op hole 17

zien. 'Het was toen "bruin is het nieuwe groen", zegt Vanderborght. 'Dat is ook niet te vermijden als je geen berekening hebt. Het huidige systeem is echt op, de leidingen zijn zelfs nog van pvc. Maar zelfs als je berekening hebt, is het soms moeilijk om de baan in het zomergroen te houden.'

Sparringpartner

Vanderborght werkt bij het onderhoud nauw samen met Marc Vandevijvere, die op twee banen coursemanager is. De hoofdgreenkeeper maakt de weekplanning, maar de grote lijnen en budgetten worden afgestemd met de coursemanager. Vanderborght: 'Marc is meer aanwezig op Damme, maar komt hier af en toe langs en dan lopen we samen door de baan. Marc ziet altijd weer dingen die wij niet zien, omdat we eroverheen kijken. Ik vind het wel fijn om met een coursemanager te werken: je hebt iemand om op terug te vallen. Marc is veeleisend, maar rechtvaardig en heeft meestal ook gelijk', zegt hij lachend.

Leermeester en leerling

Vandevijvere is op de dag van het interview niet aanwezig, maar wil desgevraagd wel telefonisch wat meer vertellen over de manier van werken op Winge en Damme. 'Op dit moment is ons doel om zo weinig mogelijk fungiciden te gebruiken en we streven naar een zo ecologisch mogelijk onderhoud', legt hij uit. 'Natuurlijk is dat niet altijd eenvoudig, zeker niet in de tijd dat de baan kwetsbaar is voor dollarspot en *Fusarium*. Maar tot nu toe zijn we er elke keer doorgespартeld.'

Vanderborght en Vandevijvere kennen elkaar al van de tijd op Millennium Golf. Vanderborght stond toen nog aan het begin van zijn loopbaan als greenkeeper. Op Winge heeft Vanderborght ook nog drie jaar onder directe leiding van Vandevijvere gewerkt, alvorens hij coursemanager werd op de twee banen. Hij is zeer te spreken over zijn manier van werken. Vandevijvere: 'Ruben is een heel gemotiveerde greenkeeper, die in korte tijd via scholing is doorgegroeid tot hoofdgreenkeeper. Hij heeft drie jaar onder mij gewerkt op Winge en mijn visie gevolgd in de aansturing. Dat betekent heel gestructureerd werken met een planning en precies weten wat je 's ochtends gaat doen. Zijn job als hoofdgreenkeeper doet hij heel goed, ik ben 200 procent tevreden. Het gaat zelfs zo goed dat ik bijna niet meer op Winge hoeft te komen: maar één keer per week. Op Damme heb ik meer

werk, dus daar ben ik nu het meest aanwezig om daar iemand helemaal op te leiden.' Ook bij de keuze voor graszaden en bemesting wordt overlegd tussen hoofdgreenkeeper en coursemanager. Er wordt regelmatig van graszaden gewisseld voor een variërend grasbestand. De bemesting op Winge is vloeibaar; er wordt gespoten op basis van zeewier. Hoofdgreenkeeper Vanderborght heeft verder regelmatig contact met baaneigenaar Chris Morton. 'Hij is heel vlot', vertelt Vanderborght. 'Als wij iets in de baan willen veranderen, zoals het aanpassen van een tee, dan hoeft dat niet langs een raad van bestuur of ledencommissie. We bespreken dit met Chris en komen dan samen tot een akkoord. Dat is een groot voordeel.'

Liever bodem dan budgetten

In het hoogseizoen start de werkdag van de greenkeepers om zes uur; daarna werken ze 'met de zon mee' en beginnen ze steeds later,

tot acht uur in hartje winter. Vanderborght is een hoofdgreenkeeper die zelf het liefst veel op de baan is. 'Liefst ben ik zelf bezig op de baan, niet alleen achter de computer. Al gaat dat helaas niet altijd. Bij de cursussen aan de HAS vond ik de opleiding tot assistent, waarbij de nadruk meer op bodem en bemesting lag, eigenlijk ook interessanter dan die tot hoofdgreenkeeper. Daarbij kwam het meer op personeel en budgetten aan. Al is dat natuurlijk ook nodig.' De greenkeepers laten de werkzaamheden onderling zoveel mogelijk rouleren. Het uitgangspunt is om iedereen alles te laten doen, van maaien en holes zetten tot prikken.

Mensenwerk

De greens op Winge worden met een Jacobsen GP400 triplex gemaaid; alleen op greens die problemen hebben, wordt er met de hand gemaaid. Op elke machine kan een bladblazer meegenomen worden. Als er in de zomer ergens veel gras blijft liggen – op de greens,

tees of semi-rough rond de greens –, wordt dat uiteen geblazen en schoongereden. Met de hand maaien op alle greens is wel iets wat Vanderborght ooit ambieert. 'Mij lijkt het wel beter; op Houthalen werkten we ook zo. Maar het moet natuurlijk ook haalbaar zijn. In de zomer zijn we hier maar met zes personen.' De andere werkzaamheden worden met Toro-machines gedaan; bijna de hele loods kleurt rood. De greenkeepers hier mogen niet klagen over de hoeveelheid materieel, zegt Vanderborght. 'We hebben eigenlijk alles, al staat het niet allemaal hier. Damme en Winge werken samen, dus we wisselen weleens machines uit. De Toro Procore en een Vertidrain delen we bijvoorbeeld.'

De machines worden zoveel mogelijk zelf onderhouden. Steffe Sente wordt opgeleid tot mecanicien, zodat hij in de winter aan de machines kan werken. Verder worden de machines, afhankelijk van waar ze aangeschaft worden,

De fairway van hole 11

Hoofdgreenkeeper Ruben Vanderborght

onderhouden door VDB Technics uit Genk of Firma Thomas. Met robots wordt op Winge overigens nog niet gewerkt. Vanderborght hierover: 'Ik denk dat er in de toekomst wel robots zullen komen. Voor nu ben ik er nog niet zeker van. We zitten hier tussen de bomen en dan is gps-ontvangst nog weleens een probleem. Wellicht zijn ze daar over vijf of tien jaar verder mee. Ik denk toch dat een greenkeeper op een maaier dingen ziet die een robot niet ziet. Misschien wordt ook dat in de toekomst beter, maar hier houden we het voorlopig bij greenkeepers', lacht hij.

Medicijnkastje

We bezoeken de baan eind oktober. Vanderborght vertelt dat er in deze tijd zeven

dagen per week gesproeid wordt. Een anti-dauwmiddel wordt niet snel meer gebruikt, na een slechte ervaring in het verleden. Mochten er na alle voorzorgsmaatregelen alsnog schimmels de kop opsteken, dan kan er in geval van nood gespoten worden. Vanderborght: 'We hebben iets staan voor noodgevallen, maar we spuiten nooit zomaar. Het is ook een duur product. Bepaalde fungiciden mogen we nog spuiten. In Wallonië mag dat niet meer en in de toekomst hier wellicht ook niet meer. Al denk ik dat Golf Vlaanderen zal proberen voor elkaar te krijgen dat we altijd iets achter de hand mogen houden. Het IPM-idee: je toont aan dat je alles gedaan hebt; als je dan nog last hebt, mag je spuiten. Geen *Fusarium* zonder fungiciden zal

een grote uitdaging worden, al kan ik natuurlijk niet voor andere banen spreken.'

Onkruiden worden op de greens met een mes uitgestoken. Op de fairways wordt er eenmalig pluksgewijs tegen gespoten in het voorjaar. Vanderborght: 'We hebben één fairway waarvan we weten dat daar veel onkruiden in komen, dus die spuiten we één keer en daarna is het ook klaar.'

Valkenier

Om de biodiversiteit te bevorderen, worden diverse maatregelen genomen. Er zijn poelen aangelegd en er zijn onder meer een insectenhotel en een bijenkast gemaakt. Daarnaast zijn in de baan spreuwenkasten opgehangen en diverse uilenkasten. De rough die buiten het spel ligt, krijgt bovendien de ruimte om te groeien. Ongewenste vogelsoorten zijn er ook op Winge; met name de kraaien op de greens kunnen hinderlijk zijn. Vanderborght vertelt dat hiervoor met een valkenier samengewerkt wordt. 'Hij komt regelmatig met een roofvogel om rond te wandelen en de kraaien te verjagen. Tot nu toe hebben we nog geen schade, dus dat lijkt wel te helpen. Hij probeert twee keer per week langs te komen; dat is een goede samenwerking.'

Herfstkleuren

Het moet voor de greenkeepers wat vreemd zijn om een golfbaan te onderhouden die binnen afzienbare tijd mogelijk volledig op de schop gaat. Voor Vanderborght is de motivatie er echter niet minder om. 'Natuurlijk houden we daar wat rekening mee, bijvoorbeeld met doorzaaien, maar we weten ook dat het nog jaren kan duren. Nu begint bijvoorbeeld het blad te vallen; dan weten we wat ons te doen staat. We blazen en rapen het altijd weg, elke dag weer. De ambitie blijft om de baan er te allen tijde zo goed mogelijk bij te hebben liggen. In deze tijd van het jaar met al die herfstkleuren is het schitterend om hier te werken.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Voor golfaccommodaties geldt – net als voor het mkb – een wettelijke informatieplicht inzake energiebesparing, als er jaarlijks meer dan 25.000 kuub gas en 50.000 kWh elektriciteit wordt gebruikt.

Stijgende energieprijzen zijn dé aanleiding om eens met een scherpe blik naar het energieverbruik te kijken: in het restaurant, de keuken, de ruimtes waar medewerkers verblijven, de kleed- en doucheruimtes, de lockerruimtes en vergeet de drivingrange en de parkeerplaats niet. Een nieuwe online adviestool kan hierbij helpen.

Auteur: Broer de Boer

Golfaccommodaties ontkomen niet aan hogere gas- en elektriciteitsrekening

Prijzdemping pas medio 2022 voorzien

Energie vormt een flinke kostenpost voor sportaccommodaties. Besparen daarop is lonend, meer nog dan zelf energie opwekken. Door de stijgende energieprijzen komt er veel af op golfaccommodaties. Over dit onderwerp laten we in deze Greenkeeper Robert den Ouden*) aan het woord. Hij valt met de deur in huis: 'De markten voor gas en elektriciteit zijn historisch hoog. In een jaar steeg de kale stroomprijs met meer dan 35 procent en bereikte met ruim 19 cent/kWh het hoogste niveau sinds 2009. De oorzaak is dat we in ons land 80 procent van de elektriciteit opwekken met aardgas. De vraag op de wereldmarkt maakt de prijs van deze energiedrager extra hoog. Het verminderen van de gaswinning bij Slochteren, onvoldoende gasvoorraden in ons land, de geopolitiek van Poetin en Loekasjenko, Nord Stream II waar (nog) geen gas door mag stromen, al die zaken spelen voor ons land een cruciale rol. Ik houd mijn hart vast voor een koude winter. Ik verwacht pas voor medio 2022 een demping van de energieprijzen. Als je per 1 januari 2022 een nieuw contract moet afsluiten, is mijn voorzichtige inschatting dat het eerstvolgende maandelijkse voorschot 1,6 keer zo hoog is!'

Overheid

Een belangrijke vraag is natuurlijk wat de overheid aan die hoge prijzen doet. Den Ouden legt uit: 'Circa 45 procent van het elektriciteitstarief bestaat uit overheidsheffingen. Bij gas is dat nagenoeg niets, alleen de btw. Daarom laat de overheid de energiebelasting dalen en tegelijkertijd de heffingskorting stijgen. Let op: het gaat hier uitsluitend om elektriciteit! Bij golfaccommodaties is dit voordeel vaak slechts een druppel op de gloeiende plaat. Anders dan in de consumentenmarkt, moet je je in deze sector afhoudend opstellen als het gaat om variabele contracten, die in de consumentenmarkt als kostenbesparend worden aangeprezen. Energieproducenten stellen hun variabele tarief namelijk vaak in januari en in juli vast voor een periode van een halfjaar, of soms nog korter. Ze schatten de doorberekende tarieven zo in, dat ze zelf niet tekortkomen. Op golfbanen valt het piekverbruik normaliter juist in de winter, zodat de kans groot is dat je lang aan een hoge 'variabele' energieprijs vastzit. Als je vaste contract eindigt, kun je overwegen je aan te sluiten bij collectieve inkoop van energie, zoals bij Sportstroom met 3.000 aangesloten leden. Dat kan voordeliger uitpakken.'

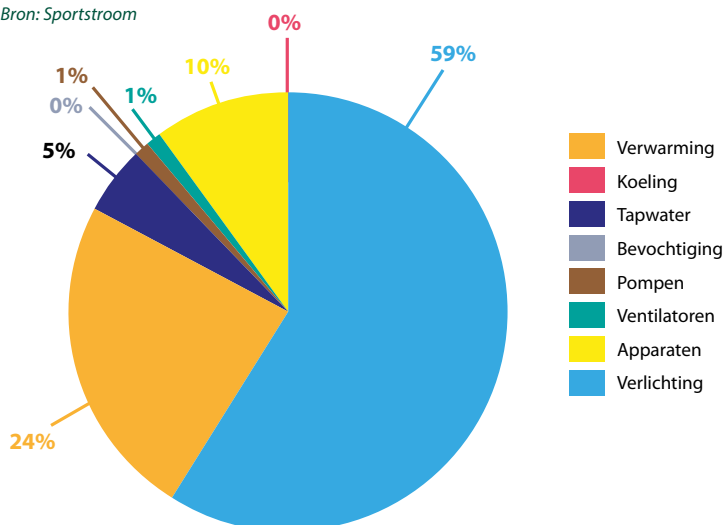
Integrale aanpak

Sportaccommodaties hebben in het kader van het energieakkoord 'Energiebesparing gebouwde omgeving' dezelfde opdracht als het mkb. Vanaf een jaarlijks verbruik van 25.000 kuub gas en 50.000 kWh elektriciteit bestaat een wettelijke informatieplicht inzake energiebesparing. Voor zover bekend is deze verplichting tot dusverre door milieudiensten nog niet gehandhaafd. Er bestaan sectorgerichte programma's (zie verderop in dit artikel, red.) die helpen bij het verminderen van het energieverbruik.

Wat kan een vereniging of een ondernemer die een golfaccommodatie beheert doen om op kosten te besparen? Den Ouden: 'Vóór de sterke prijsstijging maakten de energiekosten bij een gemiddelde sportaccommodatie ongeveer 15 procent van alle kosten uit. In het geval van een golfbaan betekent dit bij een gebruik van 20.000 kWh en 6000 m3 gas dat de energierekening zomaar 6.000 euro hoger kan uitvallen. Naast een verplichting is verduurzamen dus een waardevolle actie, ook bij "normale" energieprijzen. Mijn advies is: kies voor de integrale aanpak. Met isoleren, de aanleg van zonnepanelen of het installeren van ledlampen alleen ga je dit niet redden.'

Bron: Sportstroom

Inzicht verkrijgen begint volgens Den Ouden met een bouwkundige scan. In het algemeen kijkt een deskundige dan naar de bouwkundige staat van de opstal, zoals het glas en de isolatie. De warmwatervoorziening, de verwarming en andere technische installaties en de baan-, buiten- of parkeerplaatsverlichting worden gescand. Den Ouden laat door middel van een taartdiagram zien dat bij een specifieke golfbaan circa 60 procent van de energiekosten verlichting-gerelateerd is en ongeveer een kwart is verwarming-gerelateerd: 'Met zo'n taartdiagram laten wij zien waar de pijn zit. Vaak ontbreekt inzicht hierover bij golfbanen en (hockey)verenigingen en focussen ze op de verkeerde punten. Dit soort diagrammen verschilt per vereniging en per soort sport, zodat ze niet in algemene heden te vatten zijn. En wat het installeren van zonnepanelen betreft is mijn advies: eerst besparen, dan pas zelf opwekken.'

Omgang met elementen

Den Ouden vindt de volgende vijf elementen belangrijk voor succesvolle energiebesparing, in de juiste volgorde van behandeling. Dat zijn: isolatie, ventilatie, verwarming en koeling, warmwaterproductie en ten slotte het warmte-afgiftesysteem. Waar te beginnen, hangt af van de aangetroffen situatie. Hij licht toe: 'Deze vijf elementen moeten allemaal aan de orde komen. Doe niet aan cherrypicking, want deze elementen staan niet los van elkaar! Niet of op de verkeerde momenten ventileren is ongewenst. Er bestaan overigens wettelijke normen voor ventilatie; vaak blijkt de afstelling ervan en die van de verwarming een ondergeschoven kindje te zijn. Dat komt het energieverbruik ook niet ten goede. Anderzijds kan beter isoleren nega-

tieve gevolgen hebben voor de ventilatie.' Den Ouden geeft ook een waarschuwing: 'Overall led-verlichting aanbrengen terwijl je net een overgedimensioneerd systeem met zonnepanelen wilt laten installeren, kan kostentechnisch averechts werken. Dat geldt zeker als de mogelijkheid van salderen komt te vervallen of afgebouwd wordt. Grootverbruikers met een installatie vanaf drie keer 80 ampère kunnen de opgewekte stroom overigens niet eens salderen. Zij moeten een leveringscontract afsluiten met een leverancier.'

Complexheffing

Vaak wordt bij sportaccommodaties iets belangrijks over het hoofd gezien, volgens Den Ouden: 'Als er sprake is van meerdere (kleinverbruikers) aansluitingen op één WOZ-locatie, bestaat de mogelijkheid om dit administratief te combineren tot één complexheffing. Ze kom je bijvoorbeeld eerder in de tweede staffel van 10.000 - 50.000 kWh. Dan betaal je meteen aanzienlijk minder energiebelasting, maar je levert iets in op de heffingskorting. Laat dus even uitrekenen of combineren voordelen biedt voor je golfbaan. Een leuk weetje is dat je dit tot vijf jaar terug kunt vorderen! Cluster dus zoveel mogelijk al je stroomaansluitingen, is mijn advies.'

Nieuw: online adviestool

Het Nationaal Sportakkoord uit 2018 promoot mogelijkheden om sportaccommodaties te verduurzamen. Ook golfbanen kunnen daarvan gebruikmaken. Dit is vastgelegd in het deelakkoord Duurzame Sportaccommodaties en uitgewerkt in praktische ondersteuning en subsidie gericht op (amateur)verenigingen. Den Ouden: 'Gratis begeleidingstrajecten van NOC*NSF kenden duidelijke doelstellingen: 40

Een grootverbruiker met een installatie vanaf drie keer 80 ampère kan de opgewekte stroom niet salderen.
(Archiefphoto golfbaan Gulbergen)

Bespaar energie met/door ...

De belangrijkste tip voor gas- en elektriciteitsbesparing: kijk eens met externe deskundige naar het totale energieverbruik op de golfbaan. Toch trappen we ook nog even die open deur in – denk eens aan:

- ledverlichting
- infraroodverwarming
- verwarmen, koelen, ventileren
- isolatie
- toepassing van ICT en domotica; vergeet de parkeerplaats niet!
- duurzaam (ver)bouwen
- schoonmaak/afval
- bedrijfsprocessen
- (elektrische) veldwerkzaamheden en transport
- deuren sluiten; dat houdt warmte binnen
- ongebruikte ruimtes? Licht en verwarming uit!
- afstemming van technische installatie op het gebruik

procent reductie van de elektriciteit en 10 procent gasreductie. Maar deze gratis trajecten zijn nu "op" en worden per 1 januari vervangen door een online tool als aanjager voor initiatieven. De eerdere begeleiding wordt nu deels verplaatst naar de online adviestool Sport NL Groen. Verder bepaalt de hoogte van de investering voortaan de vergoeding voor de begeleiding en weegt de vermindering van de CO₂-uitstoot zwaarder mee dan energiebesparingen.' Den Ouden vertelt over de inhoud van het begeleidingstraject van verenigingen ingaande 2022: 'Uitgangspunt is een data- en een vitaliteitscheck. Voortaan kun je ondersteuning aanvragen via de nieuwe online tool. Daarop volgen twee fasen: de plan- en de implementatiefase, waarbij gesubsidieerde begeleiding door een expert mogelijk is. Als

Vacature

Gedreven Greenkeeper of (assistent) Hoofd Greenkeeper (M/V)

De Oosthoek Groep B.V. zoekt wegens uitbreiding van haar werkzaamheden een gedreven (Assistent) Hoofd Greenkeeper.

Dit betreft voor de Golfbaan Kleiburg in Brielle, per 1 januari 2022. Deze Golfbaan heeft grote ambities om zich te ontwikkelen naar een nog hoger niveau.

Wie wil dit samen met ons realiseren, met onze jonge ambitieuze directie.

Wij bieden:

- Prettige werkkring
- Mogelijkheid tot persoonlijke ontwikkeling
- Goede arbeidsvoorwaarden
- CAO Leo
- Goed salaris
- Mogelijkheid tot opleiding Greenkeeper
- Mooie werkplek

Wij vragen:

- Afgeronde opleiding Greenkeeper of de intentie/mogelijkheid om dit te halen
- Goede communicatieve en leidinggevendevaaardigheden
- Flexibele instellingen aanzien van je werktijden (ook weekenden)
- Kennis van Microsoft Office
- Oog voor details en kwaliteit
- Bezit van minimaal rijbewijs B

Voor verdere informatie:

Johan Oosthoek 06-43235474

Leon van Dijk 06-43798900

Stuur je CV of vraag naar info@oosthoek-groep.nl

Oosthoek Groep *goed in groen*

Golfclub Broekpolder zoekt enthousiaste (aankomende) greenkeeper(s) m/v

Golfbaan Broekpolder ligt in Vlaardingen en heeft als polder/parkbaan uniek uitzicht op het laaggelegen Midden Delfland. Golfclub Broekpolder is ontstaan in 1980, en lid van de 'oude 9'. Het is één van de meest bloeiende besloten golfclubs van Nederland, met een actief verenigingsleven en een groeiend ledenaantal. De golfclub staat bekend om de hoge kwaliteit van onderhoud en snelheid van de greens. In 2021 is begonnen met een volledige renovatie van de baan, die in 2022 afgerond zal worden. De renovatie, naar een ontwerp van golfbaanarchitect Frank Pont, bestaat uit de aanleg van 18 nieuwe greens, tees en bunkers, een complete re-routing en aanpassing van de holes, en de aanleg van een nieuwe oefenfaciliteit. Daarmee zal GC Broekpolder vanaf 2023 weer één van de toonaangevende championshipbanen van Nederland zijn – net als in de afgelopen jaren geschikt om nationale en internationale wedstrijden te huisvesten. De baan is al sinds 2012 in het bezit van het GEO certificaat.

Het onderhoud van de baan en het 61 ha grote terrein wordt in eigen beheer uitgevoerd, door het team van 7 greenkeepers, onder leiding van de ervaren hoofdgreenkeeper Jeroen van Eijk. Het team heeft de beschikking over een uitgebreid machinepark.

In het enthousiaste en gedreven team zijn momenteel twee vacatures voor ervaren en/of aankomende greenkeepers. Dit is een unieke kans voor enthousiaste en leergierige mensen omdat een renovatie in deze orde van grootte zelden voorkomt.

Voor degene die deze uitdaging aangaat en ons team komt versterken, bieden wij:

- Een vast dienstverband.
- Een prettige werkkring, in een unieke fase van de baanontwikkeling.
- Mogelijkheid tot persoonlijke ontwikkeling op alle aspecten van het greenkeeping vak.
- Arbeidsvoorwaarden volgens Golf cao.
- Een goed salaris.
- Mogelijkheid tot opleiding Greenkeeper (indien niet in bezit); op kosten van de werkgever
- Zelf golfen wordt gestimuleerd; bijna maandelijks een wedstrijd met de medewerkers.

Wij vragen (afhankelijk van je ervaring en voltooide opleiding) een aantal van de volgende aspecten:

- Opleiding Greenkeeper, of de intentie/mogelijkheid om dit te halen, of opleiding tot Hovenier
- Flexibele instelling ten aanzien van je werktijden (soms ook weekenden en feestdagen)
- Oog voor detail en kwaliteit
- Bezit van minimaal rijbewijs B
- Zelfstandig kunnen werken in een team.
- Positieve instelling, ook vroeg in de ochtend. ☺

Stuur je sollicitatie met CV en eventuele referenties per mail naar secretariaat@golfclub-broekpolder.nl, t.a.v. de heer H.C. Spoon, Baancommissaris. Neem voor meer informatie contact op met de hoofdgreenkeeper, de heer Jeroen van Eijk, tel. 06 12 50 56 22.

 Golfclub Broekpolder

Infraroodpanelen: een snelle en efficiënte manier van ruimteverwarming

Robert den Ouden

**) Robert den Ouden is energiecoach en bestuurder van Sportstroom, de verduurzamingspartner van NOC*NSF. Sportstroom is op zijn beurt partner van de KNLTB, de KNHB, het Korfbalverbond, de Atletiekunie en NLActief. Den Oudens professionele ambitie is: sporten toegankelijk en betaalbaar houden.*

het om ondernemers gaat, is de inhoud van het begeleidingstraject vanaf 1 januari a.s. identiek aan dat van verenigingen.'

De adviestool Sport NL Groen is een initiatief van de Routekaart Verduurzaming Sport. Belanghebbenden kunnen op www.SportNLGroen.nl al zien wat deze adviestool mogelijk maakt. Nu al kun je je eigen vereniging 'openen' en het totale eigen energieverbruik raadplegen en benchmarken. En zo zijn er meerdere data ontsloten. De tool toont ook de verschillende subsidiemogelijkheden in je gemeente. Wil je iets weten over een bepaald onderwerp of product in relatie tot energie, dan kun je dat aanvinken. Daarna nemen relevante marktpartijen contact met je op. Ook kun je hier om een energiecoach vragen. Den Ouden betitelt het als een zelflerende tool, die door het gebruik – geanonimiseerd, uiteraard – steeds preciezer wordt. 'Bij golfbanen kennen we de portal GEO/OnCourse, die het voortouw neemt bij de verduurzaming van de golfsport. De opzet is dat bepaalde delen van deze portal doorverwijzen naar de Sport NL Groen-tool. De beschikbare data worden ontsloten voor belanghebbenden, zodat de verduurzaming extra versneld kan worden.'

Subsidies en nieuwe financieringsvormen

De subsidieregeling Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties (Bosa), met in 2021 een subsidiepotje van 79 miljoen euro, mogen

we zo langzamerhand als bekend veronderstellen. Hiervoor is er een afgebakende lijst met energiebesparingsmaatregelen, die 10 procent extra geven op de 20 procent basissubsidie. Begin november 2021 was van dit bedrag 66 miljoen euro toegekend. Deze subsidie kan, afhankelijk van het subsidiebedrag, vooraf of achteraf aangevraagd worden. Het is bekend dat reguliere banken het bij het ontbreken van zekerheden moeilijk vonden om duurzame initiatieven van sportfaciliteiten te financieren. Daar is nu een oplossing voor! Den Ouden: 'Sinds enkele jaren heeft de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) de zogenoemde Sportlening in het pakket opgenomen, met een looptijd van vijftien jaar. De creditrente hiervoor bedraagt circa 1,95 procent en de lening mag willekeurig afgelost worden. De Stichting Waarborgfonds Sport (SWS) kan hierbij uitkomst bieden door een borgstelling te verlenen.'

Den Ouden vervolgt: 'Deze organisatie zonder winstoogmerk zorgt bij een voorgenomen investering voor die borgstelling bij verenigingen op basis van controle van de boeken. Veel (energie) investeringen wegen op tegen de rente en aflossing, en er is dus een ware run op deze leningen. Overigens kan crowdfunding ook een geweldig

alternatief zijn, zoals we bij padelbanen zien. Ook het uitgeven van obligaties aan leden wordt weer populair, en denk ook eens aan de mogelijkheid van lease of huurkoop van ledinstallaties en/of zonnepanelen.'

Voor ondernemers in de sportbranche bieden fiscale regelingen mogelijkheden om de kostprijs van een duurzame investering te verlagen. Het gaat om de Vamil-regeling, de regeling Energie-investeringsaftrek (EIA) en de Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA). Ten slotte is er nog de stimuleringsmaatregeling Duurzame Energieproductie (SDE ++). Die is alleen interessant voor grootverbruikers en -producenten met een installatie van drie keer 80 ampère of meer. Die laatste regeling wordt overigens steeds schraler! De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland kan over al deze fiscale regelingen meer informatie verstrekken. Den Ouden maakt ten slotte duidelijk dat er voor ondernemers in de sportbranche op het gebied van investeren in duurzaamheid een iets ander gedachtespoor is dan voor (amateur)verenigingen die sportaccommodaties beheren.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Wist je dat ...

- het installeren van ledverlichting een belangrijke stap is? Je bespaart 50 tot 65 procent per jaar op de elektriciteitskosten. Denk aan de lichtmasten. Ledlampen kun je dimmen en veranderen van kleur; in een pand kun je hiermee de juiste sfeer of werkomgeving creëren.
- het automatisch uitzetten van apparatuur buiten 'werkijden' loont? Van waterkoelers en koffieautomaten tot computers, beeldschermen en de verlichting van de parkeerplaats en drivingrange. Zijn er displays in de golfbaanaccommodatie? Laat ze aansluiten op centrale lichtschakelaars, zodat je ze tegelijkertijd met de rest van de elektriciteit in de panden kunt uitschakelen.
- energiezuinige terrasverwarming, luchtgordijnen en het deels blokkeren van thermostaatkranen de elektriciteitsrekening behoorlijk omlaag kunnen krijgen? Zorg dat verblijfruimtes niet warmer worden

dan een bepaalde temperatuur. Ook niet als personeel of gasten de thermostaat verder opendraaien, zoals in ruimtes voor verwarmde tassen of karrenloodsen.

- zelf elektriciteit opwekken en het overschot aan het net leveren lucratief kan zijn? Vast wel! Maar heb je weleens aan een zonneboiler gedacht voor de warmtapwaterproductie voor doucheruimtes, keukens, schoonmaak en reiniging van materieel? Dat is zeker interessant als je veel energie wilt besparen, tot maar liefst 50 procent op het gasverbruik.
- je verwarmen en (tegelijkertijd) koelen vaak veel slimmer kunt aanpakken? Dure warmte- en koudeopslag in de bodem is overigens niet de enige optie waarmee je energie bespaart.
- slimme meetapparatuur behulpzaam kan zijn bij het monitoren van het werkelijke gas- en elektriciteitsgebruik in ruimtes, processen en installaties?

Een matje voor de greens

‘Eerste resultaten van proef met binnen gekweekte graszoden zijn veelbelovend’

De verticale-landbouwrend bereikt ook de graszodenteelt. Een proef wijst uit dat graszoden prima binnen te kweken zijn, zonder grond, onder volledig gecontroleerde omstandigheden en op vezelmatten, duurzaam en efficiënt. De eerste resultaten zijn positiever dan verwacht, reden dus voor verder onderzoek. Toepassing op grote schaal blijkt mogelijk, maar is nog toekomstmuziek.

Auteur: Bart Mullink

Hoewel het bij graszoden nog experimenteel is, is *vertical farming* al een beproefde methode bij andere teelten. John van de Sluis van het bedrijf Organicz in het Zeeuwse Kapelle noemt het voorbeeld van verse producten, die op deze wijze dicht bij de consument geproduceerd en direct dagvers afgeleverd kunnen worden. ‘In de Verenigde Staten zien supermarkten kans om op deze wijze zelf op de winkellocatie kiemgroenten te kweken. Landen in het Midden-Oosten kunnen zo gemakkelijker zelf hun voedsel produceren en hoeven hun verse groenten niet meer te importeren. In de woestijn-omgeving daar is buitenteelt vaak nauwelijks mogelijk; bodem en klimaat zijn ongeschikt. Bij *vertical farming* verspil je ook geen water en voedingsstoffen. Alles wordt gebruikt.’

De milieuvoordelen van deze vorm van *indoor farming* van groente in de Saoedische woestijn zijn er ook bij graszodenteelt in Nederland. In het kader van de proef voerde het Amsterdamse bureau Spaak Circular Solutions een duurzaamheidsonderzoek uit. Het berekende dat de milieu-impact slechts 36 procent is van die van de gangbare teelt. De onderzoekers turfden een veel lager watergebruik, minder bemesting, minder bestrijdingsmiddelen en minder

machinegebruik. Het enige dat negatief bijdraagt aan de score, is het elektriciteitsverbruik. Dat komt door de ledlampen die de taak van het zonlicht overnemen. Het is ook niet zo dat er bij buitenteelt geen energie verbruikt wordt, maar per saldo wel minder, legt Van de Sluis uit. Een teeltlocatie die wordt voorzien van zonnepanelen kan de vergelijking ook op dit aspect gunstiger maken, verwacht hij.

Vervolg

Het haalbaarheidsonderzoek voor de indoor-graszodenteelt begon vorig jaar. Vervolgproeven staan op stapel om het product verder marktklaar te krijgen. De proeven zijn een project van een consortium van bedrijven, samen met de Green Chemistry Campus in Bergen op Zoom. De provincie Zeeland verleent steun met een bijdrage uit het stimuleringsfonds Zeeland in Stroomversnelling. Organicz is leverancier van organisch teeltmateriaal en een van de initiatiefnemers. Andere betrokken bedrijven zijn graszodenkwekerij Johan Boot, graszaadbedrijf DLF, vezelmatproducent Hempflax en techniekleverancier Logiqs.

Een hoopgevend teeltresultaat is natuurlijk mooi, maar of het product een plaats op de

markt weet te veroveren, hangt mede af van de prijs. Die is vooralsnog hoger dan bij de gangbare buitenteelt. Van de Sluis: ‘Met de berekeningen die we hebben gemaakt, komen we uit op circa anderhalf keer de kostprijs, in het gunstigste geval. Dit verschil noem ik redelijk klein, wetend dat de prijzen de komende jaren naar elkaar toe zullen groeien.’ De kostprijs van de binnenteelt gaat omlaag, verwacht hij, terwijl die van de buitenteelt zal stijgen. Die heeft te kampen met rap stijgende grondprijzen, terwijl de teelt ook duurder wordt door strengere milieuregels voor het gebruik van water, meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Ook de veel langere teeltperiode werkt hierbij in het nadeel. De binnenteelt levert in één tot twee weken een gebruiksklare zode op, terwijl de buitenteelt een jaar duurt, met het hierbij benodigde intensieve beheer, alvorens de zoden naar de klant gaan.

Gunstig

Hendrik Nagelhoud van graszaadgigant DLF, eveneens gevestigd in Kapelle, heeft goede hoop dat de verdere proeven zullen leiden tot een succesvol te vermarkten product. ‘Het zal vooral van de uiteindelijke kosten afhangen en of de afnemers dat bedrag ervoor willen betalen. Dat je in een heel korte tijd een mat

‘De milieu-impact is berekend op 36 procent van die van gangbare teelten. Met zonnepanelen op teeltlocaties wordt ook de energie-score beter’

kunt kweken die je kunt gebruiken, kan wel eens een belangrijk voordeel zijn. Als je de logistiek goed weet te organiseren, heb je een mooi concept. De eerste ervaringen zijn positief, reden genoeg om ermee door te gaan. Het staat nu nog in de kinderschoenen, maar het ziet er gunstig uit.’ DLF blijft de proeven met interesse volgen, maakt hij duidelijk. ‘Wij sluiten ons graag aan bij nieuwe ontwikkelingen waar perspectief in zit.’

Nagelhoud onderstreept tegelijk dat het product niet helemaal te vergelijken valt met de gangbaar gekweekte graszoden. ‘Daar hangt al een echte zode onder, terwijl het hier in wezen gaat om het voorkweken van het zaad. Zo’n mat wordt in heel korte tijd opgekweekt en uitge-

rold. De echte zode moet daarna nog worden gevormd. Dat gaat wel sneller dan wanneer je het buiten inzaait, wat op zich aantrekkelijk is. Wie meteen een stevige mat wil met goede beworteling, zal eerder voor buiten geteelde zoden blijven kiezen.’

Het is afwachten of het zal lukken om met een product te komen dat in economisch opzicht goed concurreert; dat is de eerste gedachte die opkomt bij Arthur Berends, bedrijfsleider onderhoud golfbanen en stadionvelden bij De Enk Groen & Golf. Hij kan zich voorstellen dat het product interessant wordt voor een aantal specifieke toepassingen. ‘Ik denk dat het vooral zal afhangen van de kostprijs. Als je er extra voor moet betalen, zal het moeilijk worden. Want

je kunt je afvragen welke eigenschappen deze matten hebben waarvoor de markt extra geld zou willen geven.’

TVoordelen

Van de Sluis noemt naast de genoemde milieuvoordelen ook praktische voordelen. ‘Zo komt er geen straatgras in. Dat zweeft buiten door de lucht en komt normaal samen met het ingezaaide gras op. Bij de binnenteelt heb je daarvan geen last. Natuurlijk gaan die matten wel naar buiten zodra het gras is opgekomen en dan kan er zaad op belanden. Bij de proef hebben we ze na de opkweek buiten gelegd; daar bleek straatgras en ander ongewenst kruid weg te blijven.’ Als verklaring noemt hij dat de achterstand van het straatgras en onkruid ten opzichte van het gewenste gras dan al zo groot is, dat het niet meer kan uitgroeien. Behalve met ongewenste plantengroei ziet hij golfbanen ook kampen met bijvoorbeeld insectenlarven, die knagen aan de graswortels, en met schimmels, die de kwaliteit van het gras verminderen. ‘Het zijn problemen die vaak al beginnen tijdens de teelt bij de kweker. Insecten leggen daar eitjes, die later uitkomen bij de eindgebruiker. Schimmels kunnen zich ontwikkelen in de viltlaag die kan zijn gevormd door vele maaierondes die hebben plaatsgevonden.’

Hij hoopt samen met golfcentra in de buurt nog een project te kunnen opzetten waarbij de praktische toepassingsmogelijkheden nader worden verkend. Bij golfbaan De Goese Golf sprak hij onder meer over de regelmatig noodzakelijke reparaties op de afslagplaatsen. ‘Daar wordt

John van de Sluis: ‘Het is zoeken naar een optimum. Je kunt aan veel knoppen draaien.’

‘Bij indoor farming verspil je geen water en voedingsstoffen. Alles wordt gebruikt’

‘De kosten zullen naar elkaar toe groeien: die van de binnenteelt gaan omlaag, die van de buitenteelt zullen stijgen’

weleens een hapje grond of een graspolletje meegenomen. Die schade kun je met zo’n matje snel oplossen.’ Hij onderstreept dat er allerlei soorten matten te ontwikkelen zijn, afhankelijk van de toepassing, met verschillende diktes, dichtheden en materialen. ‘De matten voor de proef waren gemaakt van hennepvezel van 3-4 millimeter dik. Niet omdat we dat als ideaal zien, maar die matten hadden we al en we waren nog niet toe aan speciaal voor de proef bedachte versies.’

Een andere denkbare golftoepassing ziet hij verder op de greens. ‘Golfbanen hebben vaak veel moeite om zulke stroken met zeer kort gras te realiseren, en het valt ook niet mee om ze te

herstructureren, zeker als dat in één keer moet. Dan moet je de baan een hele tijd dichtgooien, tot het nieuw ingezaaide gras voldoende is gegroeid. In plaats daarvan zou je zo’n hele green in één keer indoor kunnen telen. Daar zitten uitdagingen aan, maar ik zie wel mogelijkheden.’ De toepassingsmogelijkheden in de voetbalwereld zijn veel minder verkend. Van de Sluis kan zich wel voorstellen dat daar een potentiële markt ligt. ‘Voor stadions zou je kunnen denken aan een heel brede mat, die je in één keer legt.’

Regelbaar

Het afgelopen jaar ging het om een proef van bescheiden omvang. Deze werd uitgevoerd in een kweekunit van 6 meter lang en 1,60 meter breed bij het bedrijf Logiqs in Maasdijk. Temperatuur, vocht, licht: alles is daar volledig regelbaar. ‘Je kunt aan veel knoppen draaien en dan is het zoeken naar het optimum. De eerste mat bleek wat iel. Na vier ronden hadden we een mooie groene mat liggen, met raaigras na een week. Veldbeemd en roodzwenk zijn wat langzamer; dat duurt al gauw anderhalf tot twee weken. Het moet in elk geval snel; anders lopen de kosten te ver op.’

Het vervolg is een demonstratieproject met jaarrondteelt. De begroeide matten liggen het hele jaar door buiten, om te kijken hoe ze het doen in de verschillende jaargetijden. ‘Dat ze in april-mei goed zullen aanslaan, weten we wel. De vraag is hoe ze het doen in juli-augustus of januari-februari. Dan moet het ook goed gaan.’

Ook Berends is benieuwd naar de resultaten. Hij vergelijkt buitengras ten opzichte van binnengras met mensen die de hele dag buiten

werken tegenover mensen die de hele dag op kantoor zitten. Die laatste zijn vast een stuk minder weerbestendig, denkt hij. Hij kent het effect van stadionsgras dat wordt ondersteund met groeilampen: ‘Op het moment dat het naar buiten gaat of wanneer er een lamp wegvalt, gaat het achteruit.’ Tel daarbij zijn relativering van het zuiverheidsvoordeel – ‘Die insecten komen toch wel zodra het gras er ligt’ – en het is duidelijk dat het prijsaspect voor hem de belangrijkste maatstaf is.

Golfclubs

Van de Sluis kan zich voorstellen dat golfclubs een kleine kweekunit in bedrijf gaan nemen, om snel zelf stukken gras te kunnen herstellen. ‘Je hebt zo een nieuwe zode gekweekt. En mocht je die toch niet nodig hebben, dan zet je de licht- en klimaatregeling in de winterstand. Het gras blijft dan leven, maar groeit niet door.’

De provincie Zeeland steunt de proeven met een bijdrage uit het fonds Zeeland in Stroomversnelling. Van de Sluis onderstreept dat de graszondeteelt maar een klein onderdeel is van het geheel. De provincie kijkt eerder verlekkend naar nieuwe mogelijkheden om op dezelfde manier zilte groenten te kweken – om er meer van te krijgen, om ze jaarrond beschikbaar te hebben en om ze op meer locaties te kunnen telen, zodat verder gelegen afzetmarkten binnen bereik komen. ‘In principe kan een indoorteelt overal plaatsvinden.’ Verder is er aandacht voor typische vollegrondsgroenten zoals prei. ‘De Zeeuwse boeren zullen die niet binnen gaan kweken. Maar de kennis, kunde en benodigde materialen die we ontwikkelen, kunnen we wel exporteren. In het Midden-Oosten willen ze bijzondere dingen en ze hebben er ook genoeg geld voor.’ Duidelijk is dat de binnenteelt van graszoden niet alleen zal staan.

Hendrik Nagelhoud: ‘Het is een interessant product voor een aantal specifieke toepassingen.’

Arthur Berends: ‘De kostprijs wordt doorslaggevend.’

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Campey komt met nieuwe 'molploegbeluchter': de TDS2 Sub Surface Sports Turf Decompactor

Campey Turf Care Systems introduceerde op de afgelopen Saltex-beurs een nieuwe beluchter/decompactor, die is gebouwd door de Britse fabrikant Sumo. De Campey TDS2-sportgras-decompactor is specifiek bestemd voor de grasverzorgingsindustrie.

Auteur: Hein van Iersel

De nieuwe beluchter is ontworpen om te werken achter een tractor van 40 pk op grasbanden. Hij kan eenvoudig worden afgesteld om verdichting te verminderen en drainage te bevorderen op diepten tussen 9,5 cm en 37,5 cm. In feite is de nieuwe machine een eigentijds vertaling van de aloude molploeg. Met een gewicht van minder dan 700 kg en uitgerust met een Cat I- en Cat II-koppeling is de Campey TDS2 snel en effectief bij een minimale oppervlakteverstoring. De nieuwe machine creëert ondergronds ruimte waarin water kan wegvloeien en wortels kunnen groeien. En dit allemaal zonder de noodzaak van externe hydrauliek of een aftakas.

De machine is geschikt voor gebruik op alle terreinen waar verdichting van de ondergrond een probleem is, zoals voetbalvelden en golfbanen.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

‘Vanaf de tekentafel een volwaardig product voor professioneel gebruik’

Elektrische maaier met optioneel fleetmanagementsysteem wordt nog steeds doorontwikkeld

De Mean Green Mower van Rein Drost is nu ruim twee jaar op de markt. De introductie van deze elektrische maaier luidde een nieuw tijdperk in voor het groenonderhoud. Dit vakblad gaat op bezoek bij Donker Groen, waar de Mean Green Mower wordt ingezet bij het streven naar een zo duurzaam mogelijke bedrijfsvoering.

Auteur: Karlijn Raats

De achter uitwerpende Mean Green Mower is een elektrische maaier met alles erop en eraan. Hij loopt op twee geïntegreerde elektromotoren voor directe wielaandrijving en drie elektromotoren voor directe messenaandrijving. Deze elektrische maaier heeft bovendien opties zoals een solardak, liftcilinder, frontblazer, ledverlichting en geveerde voorvorken.

‘De Mean Green Mower is al vanaf de tekentafel een volwaardig product voor professioneel gebruik’, zo vat Rein Drost de kwaliteiten van de elektrische maaier samen. ‘Ons bedrijf kent de professionele markt als geen ander. Voor volwaardig maaien is het een standaardvereiste dat de machine één hele werkdag, dus zeven tot acht uur moet kunnen draaien.’

Volledig nieuw ontwerp

De elektrische maaier is geen afgeleide van de traditionele techniek. Vaak worden door brandstof aangedreven machines omgebouwd naar elektrisch, maar de Mean Green Mower is vanaf de tekentafel elektrisch ontworpen.

Bij de ontwikkeling van dit volledig nieuwe product is goed nagedacht over de plaats in het chassis van de belangrijke componenten, zoals de accu's en elektromotoren. Net als bij de elektrische ID.3 en ID.4 van Volkswagen is de hele batterij bij de Mean Green Mower geïntegreerd in het chassis, aan de achterkant, tussen de wielen. In traditionele machines bevinden zich hier de brandstoftank of de hydrostatische aandrijfmotoren. Dankzij het volledig nieuwe ontwerp kon Mean Green de batterij hier wel tussen de

wielen plaatsen, wat gunstig is voor de balans gezien het aanzienlijke accugewicht.

Capaciteit

Standaard bevat de Mean Green Mower een grote lithiumbatterij van 7,37 kWh (laadtijd zeven tot elf uur) voor voldoende maaiuren. Voor de professionals heeft de machine een vaste accu-uitbreiding. Deze is niet wisselbaar, omdat het batterijgewicht de wettelijke tilnorm overstijgt, en vanwege het risico op accuschade door contact met vuil uit de atmosfeer tijdens het wisselen.

Combox: fleetmanagement op afstand

Een jaar geleden introduceerde Rein Drost een fleetmanagementsysteem, Combox, als optie voor de Mean Green Mower. Hiermee kan op afstand het rendement van de elektrische maaier worden afgelezen. 'Een groot deel van de storingen kunnen wij met Combox via gps op afstand zien', verklaart Drost. 'Ook kunnen

we via Combox zien hoeveel energie er wordt gebruikt voor het maaien en het rijden. Als het energieverbruik bovengemiddeld hoog ligt, kan dit er bijvoorbeeld op wijzen dat de messen geslepen moeten worden. Door het volgen van machinetrainingen kan zowel de kostprijs per draaiuur als de duurzaamheid geoptimaliseerd worden.'

Gebruikerservaring

Donker Groen is een onderdeel van de Donker Groep, die van duurzame bedrijfsvoering een speerpunt heeft gemaakt. Momenteel werken alle groenonderhoudsmedewerkers met elektrisch handgereedschap en rijden ze op groen gas of in elektrische bedrijfswagens en transportmiddelen. Ook wordt er gewerkt met elektrische maaimachines, waaronder vier Mean Green Mowers van Rein Drost.

Broer Voolstra van Donker Groen: 'Wij zijn een groenbedrijf dat steeds groener wil worden en zijn daarom steeds op zoek naar elektrische alternatieven. Toen we in mei 2019 hoorden dat Rein Drost de Mean Green Mower in juli op de markt zou brengen, hebben we direct contact opgenomen. Rein Drost was de eerste op de markt met zo'n elektrische machine. In december 2019 hebben we vier Mean Green Mowers aangeschaft: drie met een werkbreedte van 133 cm en één met een werkbreedte van 152 cm. We rijden er nu twee seizoenen mee.'

De Mean Green Mower maait gras van 3 tot 13 cm hoogte. De rotatiesnelheid van de drie messen is 3250-3450 rondes per minuut. 'De machine maait een hele werkdag onafgebroken door', aldus Voolstra. 'Daarom zetten we de

ACHTERGROND

Mean Green Mower in voor al onze reguliere maaiwerkzaamheden. We zien de machine als een alleskunner, al moet je hem niet inzetten voor heel ruig gras dat maar een paar keer per jaar wordt gemaaid. Verder merken we dat onze klanten, de machinisten en de omgeving heel tevreden zijn, omdat de Mean Green Mowers stil werken (83 dB) en geen CO₂ uitstoten.'

Ontwikkelingen

De ontwikkelingen rond elektrisch maaien zijn in volle gang; binnenkort zullen er ook zwaardere elektrische maaiers op de markt verschijnen. Donker Groen juicht deze capaciteitsontwikkelingen toe. 'Wij blijven de ontwikkelingen rond elektrisch maaien op de voet volgen', aldus Voolstra.

Drost licht een tip van de sluier op: het bedrijf heeft de capaciteit verbeterd door de werkbreedte en het aantal kWh aan te passen. 'Ik kan er niet teveel over verklappen, maar durf wel te stellen dat we qua technische prestaties vooroplopen in de markt.' Binnenkort maakt Drost aan de pers bekend hoe de vork precies in de steel zit.

De elektrische maaier is geen afgeleide van de traditionele techniek

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

'Ons bedrijf kent de professionele markt als geen ander'

Broer Voolstra

Donker Groen

Woord voorzitter...

Hocus pocus

Hocus pocus pilatus pas – wie kinderen heeft, hoort deze zin weleens. Het betekent dat er getoverd of gegoocheld wordt en de kids geloven dat na het zeggen van deze zin alles mogelijk is.

'Hocus pocus pilatus pas, ik wou dat ik een konijntje had', riep mijn dochtertje vaak. Een poosje later kreeg ze twee konijntjes. Ze kreeg ze natuurlijk niet omdat ze kon toveren, maar omdat ze erop focust was. Focus is namelijk iets heel krachtigs. Ik zeg vaak: *where focus goes, energy flows*, wat zoveel betekent als: als je je ergens op concentreert, is de kans dat het uitkomt groter.

Iemand die over een smalle brug over een slootje loopt en denkt: als ik maar niet val, heeft op dat moment de kans dat hij of zij in het slootje valt vergroot, als je begrijpt wat ik bedoel. Aan de andere kant, als iemand denkt: ik ga een topdag beleven, gebeurt dat waarschijnlijk ook.

Focussen op iets maakt de kans groter dat het uitkomt. Dit kan heel krachtig zijn. Ikzelf ben in de afgelopen twee jaar 35 kg afgevallen. Dit traject begon bij het besef dat ik iets wilde, namelijk gezonder zijn. Vervolgens ging ik me focussen op afvallen en gezond leven. Tijdens dat proces ging er telkens een beetje energie naar dat doel. De kans dat ik gezonder ging leven, werd telkens groter. Focus is dus een krachtige tool om dingen voor elkaar te krijgen. Realiseer je wat je wilt. Bijvoorbeeld: meer geld, sterker zijn, beter zijn in Engels, hoofdgreenkeeper worden enz. Vervolgens zit het in je gedachten en kun je je erop focussen. Veel of weinig, dat bepaal je zelf, maar de verandering is al in gang gezet. Ik weet het, dit klinkt nogal zweverig, een beetje als toveren. Maar misschien moeten wij wat meer vertrouwen hebben in onszelf, in onze verandercapaciteit en een beetje in magie.

We hebben wederom een vreemd coronajaar achter de rug. Ondanks de beperkingen ben ik blij dat we met de NGA niet stilgezeten hebben. Sterker nog, we hebben behoorlijk aan de kar getrokken in ons lustrumjaar. Het jaar 2022 staat alweer bijna voor de deur op het moment dat ik dit schrijf, en ook dat jaar gaat weer mooie dingen brengen. Dat weet ik zeker, omdat het bestuur zich erop focust. Elk jaar bedenken we als bestuur een #slogan/mantra. Voor 2022 wordt dat #FOCUS. We hebben geen specifiek onderwerp waar de focus op ligt, maar we willen jullie stimuleren om je te focussen op de dingen die jij zou willen realiseren. Geloof me en vertrouw me: *where focus goes, energy flows*. Of geloof een beetje in magie, net als mijn dochter die haar zin/konijntjes kreeg.

Hocus #FOCUS pilatus pas!

Jannes Landkroon
Voorzitter NGA 2018-heden

Agenda / save the date:

11-13 januari 2022

De Groene Sector vakbeurs, Hardenberg

12 januari 2022

Start opleiding hoofdgreenkeeper

25-27 januari 2022

BTME, Harrogate

2 februari 2022

NGA/GAB Regiodag regio zuid, Golfclub Houthalen

5-10 februari 2022

Golf Gis 2022, San Diego

8 maart 2022

Golf & Groen Symposium 2022

NGA-webshop nu online!

Het assortiment omvat NGA-wijn en een mok, cap, beker, stropdas, muts en polo van de NGA. Suggesties voor uitbreiding zijn welkom. Werk mee aan de bekendheid van onze associatie! #TROTS

NGA – Bunker

Helpende handjes door projectmatige ondersteuning als flexvrijwilliger.

De **Jaarplanner 2022** en de **kruiden- en schimmelposters** zijn op te vragen via info@ngagolf.nl

NGA-bordje

Ter gelegenheid van het jubileumjaar ontving elk lid een NGA-bordje, om op te hangen aan de loods of het clubhuis op de golfbaan. Ook sponsors ontvingen een – net iets ander – NGA-bordje. Wil je ook een NGA-bordje ontvangen, stuur dan een e-mail naar info@ngagolf.nl.

Jan Garritsen – ga(at) het gesprek aan

De NGA interviewt haar (nieuwe) leden, met als doel elkaar te leren kennen en te inspireren.

Auteur: Monique Madsen

Hoe ben je in aanraking gekomen met het greenkeepersvak?

Het eerste contact met het vak was via mijn oom Peter. Peter was terreinmeester, werkzaam op sportvelden in de buurt van Dieren. Als we bij hem kwamen, vertelde hij gepassioneerd over zijn werk. Dat vond ik als jonge jongen mooi. Mijn interesse om te werken in en met de natuur was gewekt.

Na de lagere tuinbouwschool heb ik de boomteeltvakschool gevolgd. Tijdens mijn stage was ik werkzaam met bloeiende bomen, waar ik erg in geïnteresseerd was. Daarom stapte ik over naar de opleiding tot vakbekwaam hovenier. Tegelijkertijd volgde ik de greenkeepersopleiding, met in het achterhoofd het 'vlammetje' – aangewakkerd door mijn oom – voor sportveldonderhoud.

Ik ben gestart als demonstrateur van Torro bij Heijbroek, regio Nederland. Door deze functie kwam ik weer dichterbij de golfbaan en het onderhoud. Bij 't Zelle zochten ze een greenkeeper. Op 1 april 1995 kwam ik in dienst, toen nog als enige greenkeeper, bij een golfbaan, nog half afgemaakt en half ingezaaid. Vervolgens haalde ik vrij snel mijn hoofdgreenkeepersdiploma. Op 1 juli 2013 heb ik de overstap gemaakt naar Aha de Man; sindsdien ben ik werkzaam op de Edese Golf Club.

Vertel eens iets over jezelf. Wat zijn bijvoorbeeld je activiteiten naast je werk?

Werk neemt (te) veel tijd in. Ik ben een beetje een workaholic. Tuinieren is een hobby van me. Onlangs is mijn huis geheel gerenoveerd en zijn er dertien containers afval weggehaald. Slopen en assisteren, dat heb ik negen maanden lang gedaan. Het (op)bouwen mochten vakmensen uitvoeren. Ik ben zeer geïnteresseerd in het opdoen van kennis. Ik ben een praktijkman, ga het gesprek aan om bij te leren. Ik bezoek graag bijeenkomsten, bijvoorbeeld met DLF in Denemarken. Door vragen te stellen, te luisteren en door te vragen vergaar ik kennis. Verdieping zoek ik op internet; boeken blijven in de kast.

Wanneer en waarom ben je lid geworden van de NGA?

Ongeveer 26 jaar geleden, meteen bij mijn aanstelling bij 't Zelle, sloot ik me aan bij de NGA. Lid worden van een vakgroep is mij met de paplepel ingegoten. Mijn hele familie werkt(e) in de agrarische sector en is aangesloten bij groepen zoals de NGA.

Door de NGA heb ik veel geleerd. Ik ben voor de NGA actief geweest in de commissie opleidingen. Samen met onder andere John van Hoesen hadden wij als doel het herschrijven en opsplitsen in vakken van de bestaande opleidingen. Hier zat veel tijd in.

Enige tijd daarna ging de hoofdgreenkeepersopleiding, die gegeven werd bij IPC, over naar de Has. Voor deze opleiding heb ik lange tijd namens de NGA afstudeeropdrachten beoordeeld, alle verslagen doorgelezen, verdiepende vragen gesteld, research gedaan. Ik vond dit zeer leerzaam. Ik ben nu een niet-actief NGA-lid. Mijn prioriteit ligt bij het werk en ik wil de jeugd niet in de weg staan. Zij hebben een andere kijk op de (hun) toekomst en het vak.

Wie is je grote voorbeeld, op wie ben jij trots?

Ik moet nu denken aan een trainer van een team. Waarom lukt het de ene trainer wel om een team te vormen en is hetzelfde team bij een andere trainer als los zand? Een voorbeeld van een trainer die een team kan smeden, is Guus Hiddink. Hij spreekt de mens aan. Door echt contact te maken, haal je meer uit een persoon. Dat vind ik mooi en probeer ik ook te doen. Als ik een collega over zijn eigen denkbeeldige grens heen kan helpen, als hij een 'yes-gevoel' heeft en ik hem vervolgens waardering kan geven, dan zijn er alleen maar winnaars: de persoon en het team.

Hoe zouden jouw collega's je omschrijven?

Dit heb ik maar even gevraagd aan mijn collega's: 'Jan is een duizendpoot met een eigen mening. Hij is sociaal en soms een beetje druk (vooral in zijn hoofd). Daardoor is hij soms erg gehaast met zijn werk en zijn tekst en uitleg aan ons. Hij heeft altijd het beste met ons (greenkeepers) voor. Hij probeert het iedereen naar de zin te maken. Als wij een dagje vrij willen, kan hij zichzelf wegcijferen en komt hij gewoon werken op zijn vrije dag. Hij heeft heel veel kennis en ervaring in huis en wil die graag met ons delen. Al moet ik wel zeggen dat hij snel denkt dat wij zijn tekst en uitleg snappen, en dat is soms niet zo. Hij denkt soms drie stappen vooruit en begint daar zijn verhaal. Hij is altijd positief en zal niet snel boos worden. Wij vinden dat we ons geen betere hoofdgreenkeeper kunnen wensen, en we hebben er al heel wat meegemaakt ...'

Heb je een lijfspreuk?

Tel wat je hebt, niet wat je mist.

Hoe zou je (jonge) mensen motiveren om greenkeeper te worden?

Je moet uitdragen wat het vak inhoudt. Mensen ernaartoe slepen werkt niet. Het vak is meer dan maaien alleen. Dat moet verteld worden. Als ik meld wat ik voor werk doe en men zegt dat ik dan alleen gras maai, is mijn antwoord stevast: 'Wel een dure.' De helft van de week bestaat uit grasmaaien, gemiddeld genomen. Dat moet verteld worden. Mensen zien alleen gemeenteperken gemaaid worden, maar op de golfbaan heb je zoveel meer aspecten: golfers, veiligheid etc. Maak het verhaal compleet. Laat collega's nadenken over waar ze mee bezig zijn, eerst zichzelf ontwikkelen, greenkeeper worden, dan bijvillen. Gun ze de tijd!

PTC Learning hub

In het kader van het Pro Turf Care-project Learning Hub wordt dit jaar een pilot uitgevoerd. Het gaat om vier pilot-stageplaatsen, waarbij één dag lang bij en van elkaar geleerd kan worden. Inmiddels zijn er uitwisselingen geweest tussen de Goyer Golf & Country Club en de Haagsche Golfvereniging Leeuwenbergh. Mike Taal verruilde vorige maand het Gooi voor de Hofstad; Jesper Makkinje reed begin november vice versa. Na een evaluatie later dit jaar zal het project in 2022 verder worden uitgerold.

FLUISTERSTIL OVER DE GREENS

MET DE ELEKTRISCHE VOERTUIGEN VAN GARIA

- ✓ 100% elektrisch
- ✓ toegestaan op de weg
- ✓ laadcapaciteit tot 800 kg
- ✓ ruime keuze in opties

KR KRAAKMAN
LANDBOUW-, TUIN- EN PARKMACHINES
DE GARIA DEALER VAN NEDERLAND

MEER INFORMATIE? WWW.KRAAKMAN.COM/GARIA

HOLLANDSCHE
GREENKEEPING
MAATSCHAPPIJ

HGM, de specialist voor golfaccommodaties.

onderhoud | aanleg | renovatie | hydroseeding | beregening | groenprojecten

Wij staan voor kwaliteit en een scherpe prijs.

Oudendijk 94 | 4285 WL Woudrichem | + (0) 613967207 | hans@hgm-golf.nl | www.hgm-golf.nl

NGA Regio Oost te gast op Golfbaan 't Zelle

Op woensdag 24 november was de regio Oost van de NGA te gast op golfbaan 't Zelle in de Achterhoek.

Hoofdgroenkeeper Marco Blom informeerde de deelnemers over de talrijke projecten in het teken van duurzaam beheer en het bevorderen van biodiversiteit die op deze golfbaan zijn en worden uitgevoerd, zoals:

- het realiseren van een keverbank,
- het kappen van dennen en planten van besdragende struiken, om schaduw op greencomplexen te voorkomen,
- het aanleggen van houtrillen na de kap van bomen en herplant met struiken, ook om doorloop van spelers te voorkomen,
- de inzaai van verre rough-gedeeltes met bloemrijk graslandmengsel,
- het gefaseerd maaien van rough en natuurgedeeltes op basis van sinusbeheer,
- de aanleg van een amfibieënpool,
- het creëren van een broedhoop voor ringslangen en het plaatsen van een insectenhotel.

Mark Timmerman van Prograss stipte de rol van water/vocht aan bij het ontstaan en dus ook het voorkomen van ziektes.

Verder gaf hij tips rondom watermanagement voor de toplaag in het algemeen, en in het bijzonder het voorkomen van dauw en te natte toplagen in deze tijd van het jaar.

Luke Davidson van Marko Organics Europe, leverancier van Prograss en sinds kort ook sponsor van de NGA, introduceerde een nieuw innovatief product: Oxyturf, helemaal passend in de huidige tijd van turfmanagement. Het product bevat extracten van een verscheidenheid aan planten die in de natuur voorkomen. Een belangrijk ingrediënt is daarnaast een enzym dat water omzet in onder meer zuurstof in de bodem, en daarmee aerobe bacteriën voor lange tijd activeert. Dit heeft talloze positieve effecten op de bodem en de grasplant.

Terugblik NGA Vakdag, alv en jubileum

De vakdag-jubileumcommissie heeft zichzelf overtroffen. Zij boden een middagvullend programma, waaronder 'DWDD aan tafel' met als gasten: architect

Alan Rijks, NVG-directeur Lodewijk Klootwijk, verschillende generaties van de families Oskam en Hoogland, deelnemer PTC Green Team NL Rik Huisman en VHG-voorzitter Egbert Roozen. Een drietal workshops, stands bemand door onze gouden sponsors, een cartoonist, entertainment, overheerlijk eten en drinken, onze DWDD-huisband en een jubileumcadeau maakten dat de middag en avond bijzonder geslaagd te noemen was.

NGA-sponsorlijst

De NGA kan niet zonder leden en ook niet zonder sponsors. Gelukkig hebben we bij de NGA vele sponsors uit verschillende branches, zoals:

Golfbaantoebehoren en overall leveranciers:

Duchell, Eurofins, Xpert4Growth, Husqvarna, Oxland, ProGrass, Range King, Vitagro, Liber Greenkeeping.

Golfbaanaanleg en -onderhoud en consultancy:

A.H.A. de Man, Buiting Advies, De Enk Groen&Golf, Grasjan, HAS Hogeschool, I.P.C. Groene Ruimte, De Ridder, Jos Scholman, NGF, Nib ScanPro, NLadviseurs, Praktijk Centrum Sport & Golf, v.d. Bijl & Heierman b.v., VGR Groep, Vos Golf & Sport BV, Oosthoek Groep.

Graszaden:

Barenbrug Holland, DLF

Meststoffen/gewasbescherming/bezandingsmateriaal:

Aqua-Aid, Aquatrols Europe Ltd, Compo Expert, Culterra Holland BV, DGP Getros Handelsonderneming, Heicom, Heron4Green Synergy4Green, ICL Specialty Fertilizers, Koers, GreenMix, Mivena, Makro Organics Europe

Beregening:

Aquaco, Bas van Oosterhout, Smits Leading Water Solutions.

Machines:

Belrobotics, C. v.d. Pols & Zn, DBS Maaitechniek, Gebr. Bonenkamp, GKB Machines, Jean Heybroek, Milati Grass Machines, Kraakman B.V., Maredo.

Kleding (PBM), gereedschap, mest en graszaad:

Vitagro, Vos Capelle.

Gras groeiend houden was makkelijk, maar kostte het afgelopen jaar meer manuren en diesel

Greenkeepingseizoen 2021 in retrospectief

In deze laatste Greenkeeper van 2021 blikken we terug op het jaar dat nu bijna achter ons ligt. We benaderden vier hoofdgreenkeepers voor een mini-interview. Ze vertellen over hun ervaringen in dit tweede bijzondere greenkeepersjaar op rij. De weergoden zorgden voor een enorme grasgroei en de speeldruk op de meeste banen was groot.

Auteur: Broer de Boer

Eric Wijnhoven, hoofdgreenkeeper bij Golfclub Geijsteren, kijkt in alle eerlijkheid terug op 2021 als een bijzonder, maar niet eenvoudig jaar. De druk van golfers op de baan is nog nooit zo groot geweest als de laatste anderhalf jaar, sinds de lockdown, waarin golfen niet was toegestaan. Wijnhoven: 'En anders dan in 2020 viel er veel regen. Dat leidde tot een enorme grasgroei, waardoor we veel meer werk hadden. Het maaien van de hoge roughs schoot erbij in, mede vanwege ziekte bij ons team, en dat lokte vaak opmerkingen uit van spelers als ze een bal kwijt waren. Door de hoge baanbezetting moesten we ook enkele beluchtingen schrappen. We moesten de baan zelfs een enkele maal sluiten vanwege veel regenval. Gelukkig bleek het werk dat we de afgelopen jaren aan de greens hebben verricht niet voor niets te zijn

geweest. Ook tijdens pittige buien blijken die nu goed waterdoorlatend.'

Dealen met uitgestelde competitie

Dollarspot maakte in augustus en september 2021 dankbaar gebruik van de vochtige en warme omstandigheden op de Geijsteren golfbaan. Toch koos het greenkeepersteam ervoor dit niet te bestrijden. De voorbereiding van de Nationaal Open Matchplay in samenwerking met de NGF en PGA Holland speelde ook in die periode. 'Het ging om een uitgestelde competitie', verduidelijkt Wijnhoven. 'Deze vond nu eind augustus plaats, midden in de vakanties. Dat leverde een aantal kopzorgen. Normaal starten we zes weken van tevoren met de voorbereiding, met een vaste machinebemensing. Dan kun je de baan optimaal prepareren en werk

je naar zo'n matchplay toe. Omdat dit nu midden in de vakanties plaatsvond, werd daar een streep door gezet. We moesten veel improviseren met vakantiewerkers en continu wisselen in de aanloop naar de wedstrijd. Toch mocht het resultaat er zijn. Ondanks de voor ons rommeligere voorbereiding waren de spelers complimenteaus!

Wijnhoven ziet aan het einde van het seizoen meer speelschade op de baan dan andere jaren: 'De dollarspotinfectie is aan het verminderen en we zien tekenen dat fusarium de kop opsteekt. Als het nodig is, gaan we dat bestrijden. Verder staan voor het komende jaar renovatiewerkzaamheden aan de beregeningsinstallatie op de planning. Vorig jaar hebben vier holes een upgrade gekregen; dit jaar doen we weer vier holes. En wat golfers betreft, is de drukte de laatste weken behoorlijk afgenomen.'

Hulp uit onverwachte hoek

Tom Maddison is hoofdgreenkeeper bij Golfclub De Hoge Kleij in Leusden, één van de banen die De Ridder in onderhoud heeft. Maddison noemt meteen het natte seizoen en het minderwerk qua beregenen. 'In 2020 hebben we 22.000 kuub verbruikt, in 2021 slechts 7.000 kuub. Het gras groeiend houden was gemakkelijk, maar het kostte wel meer manuren en diesel', lacht hij. 'Voor detailwerk was er minder tijd. Onze schrale, hoge rough maaien we zelden; nu moest dit plekgewijs wel gebeuren.' Er kwam in 2021 hulp uit onverwachte hoek. Maddison: 'Ik ben zeer tevreden over het initiatief van de club om divotzakjes beschikbaar te stellen. In die zakjes zit grond van de toplaag en wat roodzwenkgraszaad. We

zetten de zakjes klaar op bijvoorbeeld hole 1 en hole 10. Het was de bedoeling dat de golfers daarmee vrijwillig de gaten op de fairways vullen, zodat ze ons hielpen met ons werk. Eenmaal opgevuld, herhaalden we deze procedure voor de volgende holes, hole 2 en 11 etc. Zo kwam elke hole om de twee dagen aan de beurt. We zien dus minder divotschade op de fairways en ook het aantal pitchmarks verminderde, ondanks de enorme drukte op de baan. Vanwege die drukte moeten we onze onderhoudsplanung overigens weleens bijstellen.'

Minder speelschade

Het NK Strokeplay voor senioren vormde het grootste evenement op De Hoge Kleij. Met zijn zeven man sterke team, en geholpen door een uitstekende groei, poetste Maddison de baan mooi op. 'Vijf externe vrijwilligers hielpen ons dat weekend. Het was een succes; de spelers waren blij met de baan, die ze zelfs iets te snel noemden.' Met uitzondering van de teeboxen is Maddison tevreden over de toestand waarin het totale grasbestand de winter in gaat. Op de greens is dat nagenoeg 100 procent struisgras. 'En met minder speelschade dan in 2020', vult hij aan. 'We hebben geen dollarspot op de greens gehad en tot medio november nog geen fusarium aangetroffen. Wat mij bijblijft van 2021, is het initiatief van die divotzakjes, en daarnaast de manier waarop we als vakgenoten de laatste jaren onze ervaringen en kennis konden delen. Ik heb in elk geval veel adviezen gevraagd en gekregen, maar ook aan anderen gegeven!'

Onderhoud vervroegd

Hoofdgreenkeeper Mark Camps is druk bezig met de gevallen herfstbladeren als ik hem bel. 'Van mij mag elk jaar zo zijn als 2021', bekent hij. 'Er was ruim voldoende warmte en vocht en dat heeft op onze baan voor een uitstekende grasgroei gezorgd. Toch had ik professioneel gezien graag meer puntjes op de i gezet, maar daarvoor is – ook budgettair – niet altijd gelegenheid.' Camps spreekt dan bijvoorbeeld over het steken van de bunkerranden en bunkeronderhoud in het algemeen. Als pluspunt, dit jaar, op de baan van golfvereniging Albatross in Prinsenbeek noemt hij de uitvoering van het groot onderhoud. Dit kon onder ideale omstandigheden naar voren gehaald worden: 'Dat was mogelijk doordat de competitie helaas weer afgelast werd. Alle fairways zijn geverticuteerd, belucht, bezand met 100 ton zand per hectare en doorgezaaid. Dit was ook het enige moment

Tom Maddison

Golfclub De Hoge Kleij

dat we de beregeningshaspel voor de fairways tevoorschijn gehaald hebben.' Volgens Camps hebben ze zich het 'rambam' gemaaid op de door Aha de Man onderhouden 9-holesgolfbaan.

Camps: 'De maaimachines voor de fairways en gemaaide rough draaiden dit jaar 20 procent meer dan andere jaren. Meerdere weken hebben we de fairways dagelijks gemaaid. De rough die we tijdens een normale zomer slechts eenmaal in de drie weken maaien, kwam nu weleens tweemaal in de week aan de beurt. Ik ben nu zeer tevreden over het grasbestand. Dat komt door de ideale groeiomstandigheden, maar ook door de mogelijkheid om tijdig en tweemaal te kunnen doorzaaien. Het vervallen van de voorjaarscompetitie stelde ons bovendien in de gelegenheid al vroeg in het seizoen extra aan de greens te werken, met beluchten, bezanden en verticaal maaien.' De twee grote toernooien bij golfvereniging Albatross waren de Open Prinsenbeekse Golfkampioenschappen, oftewel de Beekse Masters, en de Strokeplay Kampioenschappen. Dat laatste is een tweeweeks toernooi in het weekend met drie spelrondes. Het waren de enige momenten dat het gras iets van stress vertoonde. Om de baan steeds in topkwaliteit te houden, verhoogde Camps de maaifre-

Eric Wijnhoven

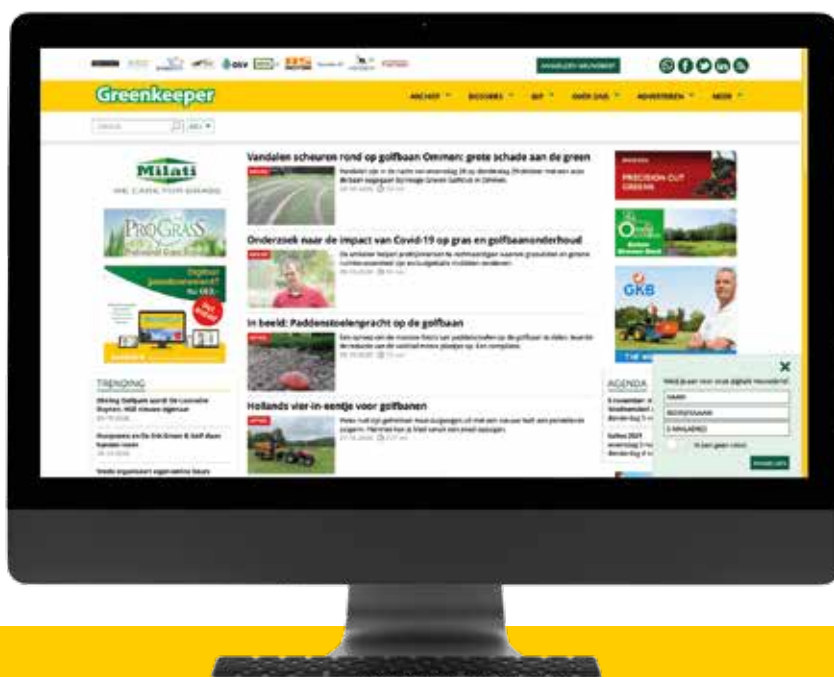

Golfclub Geijsteren

Digitaal abonnement? nu €65,-

Blijf op de hoogte
van al het nieuws en
informatie uit de
groene sector!
Met een digitaal
abonnement mist
u niks meer!

NWST heeft ook digitale
abonnementen waardoor je jouw vakblad
nu overal kan lezen.

Mark Camps

De Albatross

'De meeste tijd hebben we gestoken in het Princenbosch Open met 100 deelnemers'

Gijs van Berkel

Golfbaan Princenbosch

quentie naar dagelijks. 'Normaal maaïen we de greens op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag en rollen we 's woensdags. Op de wedstrijddagen maaïden we de greens cross en rolden we ze ook.'

Drukke op de baan

Ook Camps signaleert een toenemende drukte op de Brabantse baan. 'De Albatross had dit jaar een netto aanwas van zestig leden. Hoofdzakelijk golfen hier eigen leden; er heerst een gemoedelijke, familiale en tolerante sfeer. Contractueel levert Aha de Man 1,6 fte op golfbaan Albatross. Het zijn momenteel moeilijke jaren, waarin alles duurder wordt en budgetten onder druk staan. Ik ben daarom blij met onze actieve baancommissie, maar ook met de actieve leden die bereid zijn om mee te werken aan zaken waaraan wij niet toekomen.' Een mooi voorbeeld volgens Camps vormt de sluiting van drie holes vanwege de vernieuwing van bunkerzand: 'Tien leden namen het initiatief om gelijktijdig snoeiwerk op die holes uit te voeren. Ze maken nu ook elke maand een ronde om de fairways te "divotten". Het jaar 2021 heeft een positieve invloed op de Albatross gehad. Alles wat we deden, pakte goed uit. Vooral wat betreft het grasbestand hebben we een ruime stap voorwaarts gezet en ook speeltechnisch heeft de baan vooruitgang geboekt.' En over het heden zegt Camps: 'In mijn beleving gaat de baan op een fantastische manier de winter in. In week 47 moesten we de fairways nog een keer maaïen. En afgezien van een enkele plek hebben we nog geen sneeuwschimmel aangetroffen.'

Grandioze grasgroei

Het belondje voert ten slotte naar Molenschot, waar Gijs van Berkel de scepter zwaait op Golfbaan Princenbosch (27 holes, 9 par-3). Hoe heeft hij het jaar 2021 ervaren? 'Een grandioze grasgroei en extreem druk op de baan, en dat ondanks het feit dat de competitie weer niet doorging! We hebben 1.500 leden en er staan 250 op de wachtlijst, zodat er voor greenfeespe- lers nauwelijks plaats is. De golfbaan ging dit jaar van de eigenaar over naar de golfclub in pacht en ons negen man sterke team staat daar nu op de loonlijst. Daardoor zijn de lijnen korter geworden.' De drukte op de baan maakte het volgens Van Berkel lastiger om werkzaamheden volledig af te ronden. Toch oogstten de greenkeepers veel waardering voor hun werk. Een groepje vrijwilligers herstelt af en toe de pitchmarks en divots, want ook op deze golfbaan

blijken spelers hieraan steeds minder prioriteit te geven.

Eerlijk gezegd wil de hoofdgreenkeeper graag weer eens een groot toernooi naar de optisch zeer fraaie baan halen. Ten slotte houden ze hier wel van wat Bourgondische reuring. Maar of daarvoor ruimte is, daar aarzelt hij over: 'Het Princenbosch Open met 100 deelnemers was dit jaar het evenement waarin we de meeste tijd gestoken hebben. Als voorbereiding maaïen en rollen we de green extra; we gaan terug naar een graslengte van 4 mm. Kortere is niet verantwoord vanwege het grasbestand, 80 procent roodzwemk en 20 procent struisgras. We zorgen dat de stimp van normaal 8 naar 10 gaat. Ik werk met vloeibare bladbemesting. Daardoor kan ik het zo sturen dat de grasgroei op toernooidagen vrijwel nihil is, zodat de omstandigheden gedurende de dag vrijwel gelijk blijven.' Dankzij de weergoden hoefde de beregeningshaspel voor de fairways slechts eenmaal te worden opgesteld. Begin december blijkt de baan 'zeiknat'; spelers zijn verplicht hun golfkarren thuis te laten en Van Berkel hoopt op wat vorst. Alleen dat kan volgens hem voorkomen dat de baan volledig kapot wordt gelopen. 'Anders houd ik mijn hart vast en gaat de baan slecht de winter in. Dan zal het een hele toer worden om de baan goed te prepareren als de NGF-competitie komend voorjaar doorgaat, wat ik overigens wel hoop.'

Najaarsschimmels heeft Van Berkel nauwelijks op zijn baan aangetroffen. Hij werkt nu vier jaar zonder chemie, meet graag en experimenteert met natuurproducten. De afwezigheid van schimmels verklaart hij onder meer door de toepassing van vloeibare meststoffen, zoals bladbemesting. 'Dit biedt me de mogelijkheid om de grasgroei optimaal te sturen. Onlangs hebben we een nieuwe luchtondersteunde spuitmachine voor vloeibare meststoffen aangeschaft. Daarmee kunnen we het bladgroen van de grassen nog beter raken!' Met het deze spuitmachine loopt Princenbosch voorop richting de toekomst en wordt een belangrijke stap gezet naar een nog duurzamer beheer van de golfbaan. In de volgende editie van dit vakblad komt de redactie hierop terug.

BE SOCIAL

Scan, lees & deel!

Een toekomst- en klimaatbestendige beregeningsinstallatie

Perfect watermanagement op alle 27 holes van Golfbaan Heelsum

Hun grootste project ooit, zo omschrijft Bas van Oosterhout Berekeningstechniek het renovatieproject op Golfbaan Heelsum. Op de klassieke heidebaan wordt deze winter de beregening vernieuwd op alle 27 holes. Voor de start van het speelseizoen in 2022 moet de klus afgerond zijn.

Auteur: Nino Stuivenberg

Het is deze winter druk op Golfbaan Heelsum. De golfbaan, die twee jaar geleden het clubhuis al vernieuwde, is bezig met de bouw van een nieuwe lockerruimte en gaat de kleedkamers renoveren. Ook op de baan zelf wordt een grote slag geslagen: de beregeningsinstallatie wordt volledig vernieuwd. Het huidige systeem op de greens, voorgreens en tees ligt er al vanaf de opening van de baan in 2003; de installatie op de fairways volgde een aantal jaar later. Inmiddels heeft dit systeem echter zijn beste tijd gehad, vertelt Henk de Vries, penningmeester bij Golfclub Heelsum. 'De laatste jaren merken we steeds meer dat de beregeningsinstallatie onderhoudsgevoelig wordt en dat er veel aan vervangen moet worden. Ook worden verschillende delen van de baan nu onvoldoende geraakt door de sproeiers. Voor ons was dat aanleiding om een nieuw plan te maken.'

Niet langer aanmodderen

De Vries houdt zich samen met Joop Verhagen, voorzitter van de Stichting Golf Renkum, namens de golfbaan bezig met het renovatieproject. Golfbaan Heelsum heeft namelijk

twee entiteiten: de stichting, waaronder het vastgoed en personeel vallen, en de vereniging, waartoe de leden behoren. De twee entiteiten handelen onder één bestuur, en vanuit dat bestuur zijn De Vries en Verhagen aangewezen om de renovatie van de beregening te begeleiden. Samen met Jeroen Brouwer de Koning, als hoofdgreenkeeper in dienst van De Enk Groen & Golf, hebben zij nagedacht over een nieuw systeem. Want ook Brouwer de Koning beaamt dat vernieuwing hard nodig is: 'We zijn hierover al een paar jaar in overleg. In het verleden hebben we verschillende dingen aangepast: een keer een sproeier erbij of verplaatst. Maar als de basis onvoldoende is, blijf je aanmodderen. Bij bepaalde storingsen duurde het vaak ook lang voor de oorzaak gevonden was.' Verhagen vult aan: 'Wij hebben een meerjarig prestatiecontract met De Enk, waarbij we eisen dat er een bepaald kwaliteitsniveau behaald wordt. Maar als de middelen hiervoor ontbreken, hoe kunnen ze dat dan waarmaken en hoe moet je dat controleren? Daarom hebben we besloten om hierin te investeren.' De noodzaak is des te hoger omdat Golfbaan

Bas van Oosterhout werkt de hele winter aan deze renovatie.

Heelsum op zandgrond ligt en dus veel water doorlaat. De wens was om te investeren in een systeem dat klimaatbestendig en toekomstbestendig is, legt Verhagen uit. 'Ons uitgangspunt was: we willen water hebben waar het nodig is, wanneer het nodig is en precies de hoeveelheid die nodig is.' Daarmee draagt de golfbaan een steentje bij aan duurzaamheid en dit scheelt op de lange termijn in de kosten. Verhagen: 'Met een nieuw systeem kun je veel specifiekere sturen dan met onze oude installatie. Je verbruikt alleen het water dat nodig is. Daardoor ben je niet alleen financieel verantwoord bezig, maar ook duurzaam.'

Prijs en kwaliteit

De golfbaan deed een uitvraag en vroeg bij drie verschillende partijen een offerte op. Alle partijen werden uitgenodigd om hun ontwerp te presenteren voor verschillende commissies. De keuze werd gemaakt op basis van twee factoren: kwaliteit en prijs. Uiteindelijk werd de opdracht vergeven aan Bas van Oosterhout Berekeningstechniek. Dit bedrijf maakte een voorontwerp, dat na inspraak van de golfclub en greenkeepers vertaald werd in een definitief ontwerp. Peter van Beers, calculator bij Bas van Oosterhout Berekeningstechniek, vertelt: 'De basis die al op de golfbaan lag, is in hoofdlijnen gehandhaafd. Vandaaruit zijn we verder gaan bouwen aan een nieuwe installatie, waarbij rekening gehouden is met de wensen van de golfclub.'

Duurzaam waterbeheer

Concreet heeft dat tot een aantal veranderingen geleid. Op de greens en voorgreens kunnen alle sproeiers voortaan separaat aangestuurd worden. Ook zijn er *back-to-back*-sproeiers geplaatst bij de greens, zodat de surroundings apart aangestuurd kunnen worden. Van Beers: 'Ook dat hoort bij waterbeheer. Als je een ronddraaiende sproeier hebt op een green, komt er veel te veel water terecht in de surroundings. Hiermee kun je dat beter finetunen.' Dat gold ook voor de fairways, waar een enkele rij beregening lag en dus veel water in de rough kwam. Op de fairways is daarom een

dubbele rij ontworpen, die per twee sproeiers aan te sturen is. De greenkeepers kunnen dan zelf beslissen waar ze de rough al dan niet besproeien. Op de tees is de beregening waar mogelijk verder geoptimaliseerd: een aantal tees kunnen nu apart aangestuurd worden. Verder hebben de sproeiers andere posities gekregen, zodat alles perfect beregend kan worden. Ook de drivingrange krijgt beregening, en met de nieuwe sproeiers kan men straks zelfs de tuin van het clubhuis en de *nursery* automatisch water geven.

Bij de werkzaamheden houdt Bas van Oosterhout Berekeningstechniek al rekening met eventuele wensen voor de toekomst. Edwin van de Kastele, als uitvoerder werkzaam bij Bas van Oosterhout, legt uit: 'De club heeft gevraagd hoe het systeem eventueel nog verder te optimaliseren is. Enerzijds kan dat door nog meer per tee-vlak te beregenen. We houden hier nu al rekening mee bij het leggen van leidingen, zodat straks de vlakken zoveel mogelijk op te splitsen zijn. Dat geldt ook voor de fairways. Golfbaan Heelsum is een echte heidebaan. Ons systeem is dusdanig aangelegd, dat we op een lengte van 100 meter op de fairways altijd een nieuwe aansluiting kunnen creëren. Stel dat men de heide extra wil beregenen, dan zouden we daar een separate sproeier voor kunnen inzetten. Daar is nu al rekening mee gehouden.'

Minimale overlast

Alle machines waarmee Bas van Oosterhout werkt, zijn geschikt om sleufloos leidingen

Ondertekenen van het contract in het clubhuis

Grass that fights back!

Vangt de klappen van
extreme stress op

**WINNAAR
INNOVATIEPRIJS
SPORTACCOMMODATIES**

2021

- Tolerantie tijdens stressperiodes.
- Snelste herstel na stressperiodes.
- Buitengewone betredingstolerantie.
- Hoge ziekte-tolerantie.

BARENBRUG

www.barenbrug.nl/resilient-blue

Bas v. Costerhout
aanleg, service en onderhoud in beregeningstechniek

WAT U VAN ONS KUNT VERWACHTEN

Deskundig advies, aanleg en onderhoud van uw beregeningsinstallatie. Wij bieden kwaliteit en betrouwbaarheid wat bij een beregeningssysteem van groot belang is.

Service staat hoog in het vaandel, daarom zijn wij 24 uur per dag, 7 dagen per week bereikbaar om u te woord te staan.

MEER DAN 25 JAAR ERVARING

Wij beschikken over jarenlange ervaring, kennis en goed opgeleide medewerkers. Daarom kunnen wij u op het gebied van beregeningstechniek een ontwerp of advies van uw beregeningsinstallatie op maat verzorgen. Hierbij horen het leveren, installeren, service en het onderhoud aan uw beregeningsinstallatie tot de mogelijkheden. Verder installeren en onderhouden wij ook diverse pompinstallaties.

www.basvanoosterhout.nl

bion BEYOND NUTRITION

Dijk 45, 6641 LA Beuningen, The Netherlands
info@bionint.com
www.bionint.com

INTERESSE:
+31 657 557 653
+32 483 343 456

GREENBION SPECIALE GRASMESTSTOFFEN

Voor een perfecte grasmat
In micro - mini - standaard korrel
Bevat biostimulant Stymbion

De leidingen worden sleufloos getrokken, waardoor de schade beperkt blijft.

en kabels in te brengen, waardoor de schade aan de golfbaan beperkt blijft. Verhagen: 'Wij horen hierover eigenlijk niets van onze leden; dat is altijd een goed teken. Volgens Bas van Oosterhout zouden we weinig last hebben van de werkzaamheden en dat is ook waargemaakt. Voor ons is dat prettig.' Golfclub Heelsum heeft drie lussen (Helsum, Sander en Airborne) van negen holes, waardoor het voor de leden in de winter mogelijk blijft om achttien volledige holes te spelen. De golfclub heeft in aanloop naar de werkzaamheden continu gecommuniceerd over de plannen, vertelt Verhagen. 'Je kunt dat eigenlijk nooit te veel doen. We hebben borden geplaatst, vergaderingen gehad en voorlichting gegeven om de leden uit te leggen waarom de berekening vernieuwd wordt en wat we hiermee willen bereiken. We doen dit immers met hen en voor hen.'

Gebruiksgemak

Zodra het nieuwe systeem volledig geïnstalleerd is, zal het volledig met gps ingemeten worden. Dit levert later een voordeel op in de besturing, legt Van de Kastele uit. 'We hebben hier voor de besturing Toro Lynx AC gekozen. Daar kun je digitale kaarten in laden. We brengen alles met gps in kaart, ons hele systeem, en we pakken ook mee wat we in het werk tegenkomen. Daar wordt een revisietekening van gemaakt, die vervolgens in de software van het systeem geplaatst wordt. In de app kun je dan precies je gps-locatie zien en de sproeiers activeren.'

Bas van Oosterhout past ook de pompbesturing en frequentieregeling aan. De twee pompinstallaties worden voorzien van een kabel, zodat ze met elkaar kunnen communiceren. Vanuit de computer wordt één installatie aangestuurd. Mocht er behoefte aan zijn, dan kan de tweede naar behoefte ingeschakeld worden. Van de Kastele: 'Zo zal hier nooit meer stroom verbruikt worden of water afgegeven worden dan nodig is. Alles is bovendien met een app in te zien. Als er een storing bij de pomp is, krijgt de

hoofdgroenkeeper direct een melding. Hij ziet dan in zijn app precies wat er aan de hand is en kan de pomp resetten of aan- en uitzetten, allemaal op afstand.'

Samenspraak

De mensen van de golfclub luisteren geboeid naar de uitleg over de technische snufjes van het systeem. Verhagen: 'Onze indruk is dat we straks echt een state of the art systeem hebben. Kwaliteit staat bij ons hoog in het vaandel en dat zien we hier mooi terug, in de apparatuur, maar ook in de organisatie waarmee we werken. We zien Bas van Oosterhout Berekeningstechniek als een partner. Ze denken echt met ons mee.' Van Beers vult aan: 'De klant staat bij ons voorop, want die moet straks jaren met dit systeem werken. Als iets in het ontwerp is opgenomen, maar de klant wil het toch anders, dan veranderen we dat gewoon. Dat soort dingen gebeurt allemaal in samenspraak. We werken samen en we proberen ons zo flexibel mogelijk op te stellen.'

Uitzonderlijk project

Bas van Oosterhout is in oktober begonnen met de werkzaamheden en heeft nog tot maart 2022 de tijd om het project af te ronden. De baan zou dan gereed moeten zijn voor het nieuwe speelseizoen, dat start in april. Bij een project van deze omvang komt veel planning kijken, vertelt Van de Kastele. 'De massa van het werk maakt dit project tot een uitdaging. Ik zit al dertig jaar in het vak, maar dit is wel het grootste werk dat ik ooit gemaakt heb, qua meters leiding en kabel. Alles bij elkaar ligt hier straks 21 of 22 km aan leidingen, zo'n 30 km kabel en er komen bijna duizend sproeiers. Daar hebben we onze handen wel vol aan. We zijn bewust eerst met de tees begonnen, om rustig de baan en mensen te leren kennen. Later volgen de greens en fairways.'

Golfbaan Heelsum gaat daarna het nieuwe seizoen in met een volledig vernieuwde berekening. Hoofdgroenkeeper Jeroen Brouwer de Koning heeft er vertrouwen in dat hiermee een mooie stap vooruit gezet kan worden. 'De baan krijgt zeker een upgrade met dit nieuwe systeem. We kunnen straks water geven op plaatsen waar vorig jaar en dit jaar helemaal geen water kwam. Dat gaan we dus wel merken. We kunnen een kwaliteitsslag maken.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Boven: Peter van Beers, Edwin van de Kastele en Joop Verhagen. Onder: Bas van Oosterhout, Henk de Vries en hoofdgroenkeeper Jeroen Brouwer de Koning

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

An aerial photograph of a golf course clubhouse and its surroundings. The clubhouse is a large, multi-story building with a red-tiled roof and white walls, situated on the left side of the frame. To its right is a parking lot filled with cars. The golf course itself is visible, with green fairways and a large pond in the foreground. The background is filled with dense trees showing vibrant autumn colors in shades of orange, yellow, and red. The sky is overcast with grey clouds.

Masterplan van start op de Twentsche

Infinite Variety Golf Holland is begonnen het Masterplan uit te voeren bij de Twentsche Golf Club. Het plan werd opgesteld met het doel om de baan leuk te houden voor spelers van alle niveaus, de kwaliteit van de green complexen te verbeteren en de strategie van elke hole te optimaliseren. Onder leiding van Jurrian van der Vaart worden dit najaar alle greensurrounds en greenside bunkers gerenoveerd. Vos Golf en Sport neemt de uitvoering voor haar rekening. 'Rond de greens waren veel heuvels gebouwd die zowel visueel als speltechnisch weinig positiefs bedroegen', vertelt Van der Vaart. 'Deze grond wordt gebruikt om een groot aantal overbodig geworden bunkers te dempen, waarna we mooie glooiende surrounds kunnen profileren die veel meer variatie in het korte spel bieden.' Hierna worden de bunkers rondom de green gebouwd. Van der Vaart: 'Door onze manier van bunkers bouwen kan ik de bunkers faces onder een grotere hoek maken dan voorheen, geholpen door het fijne hoekige zand. Gecombineerd met infiltratiekratten waar nodig zorgt de drainerende capaciteit van het zand voor minder onderhoud gedurende het hele seizoen.' Tegelijkertijd wordt de beregening vernieuwd door Aquaco. Bij alle greens worden back-to-back Perrot sproeiers geïnstalleerd die zowel de greens als de surrounds van voldoende water kunnen voorzien. Het project zal in 2022 verdergaan met het bouwen van 35 nieuwe teeboxen en 17 fairwaybunkers. Er wordt afgesloten met het spectaculair verbeteren van hole 2 en 3 door het uitgraven van een vijver en het verhogen van het teecomplex in 2023.

‘Wij leiden zelfstandige vakmensen op’

Grote belangstelling voor opleiding Greenkeeper van IPC Groene Ruimte

De opleiding Greenkeeper van IPC Groene Ruimte heeft plaats voor maximaal zestien deelnemers. De opleiding start pas in februari, maar het loopt al hard met de inschrijvingen. Opleidingscoördinator Liset van Pinxteren: ‘Vakkennis wordt voor greenkeepers steeds belangrijker.’

Auteur: Heidi Peters

De opleiding tot greenkeeper bestaat uit vier modules: Gras en topklaar, Gras en onderhoud, Gras en accommodaties en Gras en beplantingen. In een periode van anderhalf jaar zijn er 27 contactmomenten; dit zijn zowel klassieke lessen als praktijkdagen. De afgelopen anderhalf jaar zag de opleiding er qua organisatie iets anders uit en werden de lessen noodgedwongen vooral online gegeven. Die deelnemers hebben de opleiding inmiddels succesvol afgesloten. ‘Het leren in de driehoek, zoals wij dat noemen, boet in deze vorm wel aan kracht in’, vindt Van Pinxteren. ‘Je hoort van deelnemers van de laatste lichting hoe krachtig en

interessant de praktijkdagen werden ervaren. Dat zegt wel iets over het belang van werkelijk samenkomen. Desondanks heeft vrijwel iedereen zijn of haar diploma behaald en merken de deelnemers dat hun kennis verrijkt is. Het is fijn als we bij de komende editie weer vaker samen kunnen komen. Naast de kennisoverdracht door IPC is de onderlinge kennisuitwisseling ook belangrijk.’

Leren in de driehoek

Vaak, maar zeker niet altijd, hebben de deelnemers een groene achtergrond. Veel mensen werken al op een golfbaan, anderen hebben

ervaring in het groen, maar niet specifiek als greenkeeper. 'Ook iemand met een achtergrond in bijvoorbeeld de ICT, die een switch wil maken, kan de opleiding volgen. We kijken dan samen in hoeverre hij of zij hulp kan krijgen van collega's. Mensen leren namelijk in een driehoek: IPC biedt kennis aan, die vervolgens kan worden toegepast worden in de werkomgeving, zodat de cursist ervaring opdoet met wat er bij ons geleerd is. Daarnaast is er nog de belangrijke en waardevolle kennisuitwisseling met klasgenoten, waarvan iedere deelnemer ook weer veel leert. Want er zit vaak al veel kennis in de groep!'

Wanted: greenkeeper

De populariteit van de golfsport is toegenomen en dat gaat nog steeds door. Daardoor is er meer budget nodig en ook beschikbaar voor greenkeeping. Daarnaast is er de vergrijzing van het bestaande greenkeepersbestand,

waardoor vakkennis de golfsport verlaat. Op de site van het vakblad Greenkeeper staan dan ook diverse vacatures voor greenkeepers. Van Pinxteren: 'Vakkennis wordt steeds belangrijker, ook vanwege het verbod op bestrijdingsmiddelen dat in de Green Deal is vastgelegd. Wil je onkruid bestrijden of een ziekte te lijf gaan, dan moet je verstand hebben van het vak en van het product waarmee je mee werkt. Fairways zonder onkruid, van hoge kwaliteit en onderhouden zonder chemische middelen – dat wordt van jou als greenkeeper verwacht.'

Vakmensen

De gehele opleiding duurt achttien maanden en vraagt een investering in tijd en geld. Op de vraag naar het opleidingsniveau antwoordt Van Pinxteren: 'We leiden zelfstandige vakmensen op. We hangen geen niveau-label aan de opleiding, onder meer omdat ieders situatie en uitgangspositie qua kennis en ervaring anders is. De deelnemers variëren dus niet alleen wat betreft achtergrond, van instromer tot ervaren greenkeeper of hovenier, maar ook wat betreft vooropleiding en opleidingsniveau. Er zijn ervaren hoveniers met een praktijkopleiding en instromers met een hbo-opleiding. Dat kan dus.' Omdat de opleiding nogal wat van de deelnemers vraagt, wordt altijd een uitgebreid intakegesprek gehouden om te kijken wat er mogelijk is en of deze opleiding een verstandige keuze is. Van Pinxteren: 'Daarbij gaat het om vragen als: wat kan je huidige werkomgeving toevoegen aan de kennis die je tijdens de lesdagen opdoet? De opleiding tot greenkeeper kost veel tijd en energie. Het moet dus wel het juiste moment voor je zijn om in te stappen. Dan levert het uiteindelijk ook veel op, want we gaan op alle aspecten van het vak in. De deelnemers zetten een grote stap voorwaarts op het gebied van inhoud en verdieping van al aanwezige kennis.'

Aan de slag

De opleiding tot greenkeeper is in principe dus voor iedereen toegankelijk. Om het diploma in ontvangst te kunnen nemen, moeten de deelnemers wel de vier modules halen en voldoen

Opleidingscoördinator Liset van Pinxteren: 'Vakkennis wordt steeds belangrijker.'

aan het wettelijk kader. Dit betekent dat ze de onderdelen VCA (basis of vol), Wet natuurbescherming BB niveau 1 en de cursus 'Kleine tuin- en parkmachines, onderhoud en gebruik' gevolgd en succesvol afgesloten moeten hebben.

IPC Groene Ruimte stelt voor alle deelnemers zijn elektronische leeromgeving ELO ter beschikking. Zo kan iedereen zich voorafgaand aan de lesdagen goed voorbereiden en is altijd alle informatie beschikbaar. Een belangrijk aspect in de opleiding is het uitwisselen van kennis en ervaring tussen de deelnemers. Bij de module Gras en topklaar gaan de beginnende greenkeepers aan de slag met grassoorten, doen ze kennis op over onkruiden en schimmels, en gaan ze de strijd aan met onkruid en ziektes, onder andere met bemesting. Na het volgen van deze module kennen ze de verschillende rassen en weten ze deze toe te passen in specifieke situaties. In de module Gras en onderhoud komt machinaal en handmatig grasonderhoud aan bod, zowel in theorie als in de praktijk. Bij de laatste twee modules leren de deelnemers onder meer over drainage, landmeting en geschikte boom- en struiksoorten met de bijbehorende seizoenskenmerken.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

'In de groep wordt altijd veel kennis en ervaring uitgewisseld'

TURF-TIDY

Eén machine, drie bewerkingen: verticuteren of maaien of vegen

Efficiënt werken: laadvolume 3m³ - kiephoogte van 2,17m

Terreinvolgend voor een nauwkeurig resultaat

Redexim

Ontdek meer oplossingen voor grasonderhoud
op www.redexim.com /

van Blitterswijk
eco-mobiliteit bv

Uw partner in duurzame mobiliteit
maatwerkoplossingen voor duurzaam transport

GOUPIL G2-G4-G6
LIGHT ELECTRIC COMMERCIAL VEHICLES

www.goupil-nederland.nl - info@eco-mobiliteit.nl - 088-0182 000

‘Golfbaan Delfland en Oosthoek Greenkeeping denken met elkaar mee’

Lange par-4 wordt uitdagende korte en oefencentrum wordt uitgebreid

Dit jaar werden delen van Nederlands grootste pay & play-golfbaan, Delfland, gerenoveerd door Oosthoek Greenkeeping. Er werd onder meer een nieuwe green aangelegd op een van de drie 9-holeslussen van de championship course. Ook kwam er meer ruimte voor het oefencentrum.

Auteur: Karlijn Raats

Golfbaan Delfland, gelegen in het poldergebied van Midden-Delfland, beschikt over een 27-holeswedstrijdbaan, een 9-holes-par-3-baan en diverse gratis oefenfaciliteiten. Oosthoek kent de golfbaan op zijn duimpje, omdat het bedrijf ook betrokken was bij de aanleg in 2000 en de uitbreiding in 2009.

Nadat het onderhoud van de baan jarenlang bij verschillende groenaannemers was ondergebracht, waaronder ruim tien jaar bij Oosthoek, gebeurt het sinds 2021 in eigen beheer. Het eigen greenkeepingteam van Delfland onderhoudt de baan met een combinatie van elektrische machines en machines met extra hoge capaciteit. Voorbeelden van elektrische machines zijn de Jacobsen Eclipse 360-maaiers, een Smithco Sand Star-hark en elektrische voertuigen. Machines met extra hoge capaciteit zijn onder meer de vijfdelige Jacobsen Fairway 305-maaier, de zevendelige Jacobsen Fairway 405, de Jacobsen HM600 (een driedelige klepel-

maaier voor de rough) en de driedelige greenroller Smithco Tournament XL7000. Oosthoek staat het greenkeepingteam nog geregeld bij met raad en daad, vooral bij grotere werken zoals prikken, bezanden en renovaties.

Oosthoek Greenkeeping doet het totale onderhoud en daarnaast aanleg- en renovatiewerkzaamheden op vier golfbanen: Golfclub Kleiburg in Brielle, De Strijensche Golfclub in Strijen, Golfbaan Ockenburg in Den Haag en The Mondial in Houten. Daarnaast meldt Oosthoek dat er dit jaar veel aanvragen zijn binnengekomen voor renovaties. Het bedrijf zal het met zijn dertig medewerkers druk hebben, volgend jaar. ‘Je ziet dat golfen weer begint te leven. Golfbanen hebben weer meer budget. Ook gaan ze innovatief te werk bij renovaties om de banen toekomstproof te maken, duurzaam en klimaatadaptief.’

‘DE BESTE MEEDENKERS VOOR ECHTE VOORUITDENKERS’

Johan Laurijssen
operationeel manager Prise d'Eau Golf

De Enk werkt al heel lang aan onze baan. Sommige greenkeepers zijn al vanaf het begin bij ons, eerst in dienst van ons, nu van De Enk. Dat is het voordeel van een langdurige samenwerking; ze weten alles. We vinden het een groot pluspunt dat De Enk steeds innoveert en investeert in machines. Daar profiteren wij van mee. Het kennisniveau van de medewerkers is hoog. Ze houden zich continu op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen en sparren met hun collega's op andere golfbanen. Allemaal met hetzelfde doel: het beste voor deze baan. De verhouding voelt helemaal niet als een klant-leverancierrelatie. Het is echt samen.

HOEZO DE BESTE?
DEENKGROENENGOLF.NL

De duurzame oplossing
voor padmaterialen

GRANIET IMPORT
B E N E L U X B V

Renovatie

‘De blauwe lus die het laatst is aangelegd en waarvan hole 9 is gerenoveerd, valt bij de golfers in de smaak dankzij de ligging’, vertelt Mart Jan Groenendijk, directeur van Golfbaan Delfland. ‘Ze lopen mooi tussen de boerderijen door. Maar hole 9 was voorheen een lange par-4 die vaak met wind tegen werd gespeeld, een behoorlijk pittige hole. We hebben deze hole leuker gemaakt door hem 130 meter in te korten en de green naar voren te halen.

Hierdoor is een nieuwe hole 9 ontstaan in de vorm van een korte par-4 van 270 meter. Spelers kunnen straks met een grote glimlach de laatste green aflopen voordat ze hun drankje gaan nuttigen.’ De oude green is nu een oefengreen met een oefenbunker, aangesloten op het bestaande oefencentrum met de 52 plaatsen tellende drivingrange, vertelt Groenendijk. ‘We zien daar al veel mensen gebruik van maken. Ook de afslag op de par-3-baan is verlegd, zodat de

‘De oude bunker is voor een deel gesloten en is opnieuw opgebouwd.’

Beregenen

Inzaaien

ACHTERGROND

drivingrange groter wordt. De oude bunker is voor een deel gesloten en is opnieuw opgebouwd. We hebben daar bomen geplant om de hole uitdagender te laten ogen. Ook kunnen de golfers zo optisch ervaren dat het makkelijker is om van het parkeerterrein weg te spelen.’

De werkzaamheden vonden in de zomer plaats, onder meer om schade aan de zettingsgevoelige veenbodem te voorkomen. ‘We hoopten deze hole vóór de winter te kunnen openen, maar dat hebben we helaas niet gehaald, al ligt alles er al wel heel mooi bij. Het najaar was ook erg nat. Volgens onze hoofdgreenkeeper is het gras al zo sterk dat deze hole weer kan worden bespeeld zodra het groeiseizoen op gang komt, eind maart, begin april. De golfers staan al te popelen, maar we moeten nog even ons geduld bewaren.’

Samenwerking met Oosthoek

Het is voor Golfbaan Delfland een voordeel dat Oosthoek dichtbij gevestigd is en de golfbaan goed kent. Groenendijk legt uit: ‘Als er een bepaald punt in de baan besproken wordt, weten zij direct waar het is en waar het over gaat. Vaak zijn ze zelf bij de aanleg geweest. We hebben een verstandhouding waarbij we met elkaar meedenken. Zo proberen wij voorstellen voor hen te creëren, bijvoorbeeld dat ze bepaalde werkzaamheden kunnen doen wanneer het hen het beste uitkomt. Sommige zaken hebben een strakke deadline, maar minder urgente dingen, zoals het kappen van een aantal bomen, kunnen ze flexibel uitvoeren omdat ze dichtbij zitten. Hierdoor konden zij op hun beurt ons een scherpere offerte aanbieden.’

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Een team dames van de Noord-Nederlandse
pakt hole vier aan, bijna met militaire precisie.
Geen onkruidje wordt gemist

Noord-Nederlandse pakt onkruid op fairway succesvol aan in Fiskars-challenge

‘De kunst is een eerste keer golfers aan het steken te krijgen.
(Daarna gaat het bijna vanzelf)

Golfbanen en GEO-golfbanen voorop, hebben de ambitie om zoveel mogelijk zonder chemie te werken. In de praktijk blijkt vooral het aanpakken van onkruid op de fairway een uitdaging. Carola Peper, lid van de flora- en faunacommissie van de Noord-Nederlandse Golf & Country Club, heeft een succesvolle aanpak ontwikkeld om onkruid te lijf te gaan met de leden van de golfbaan en de Fiskars-onkruidsteker.

Auteur: Hein van Iersel

In 2020, net voor het uitbreken van de coronapandemie, werd op de Noord-Nederlandse een flora- en faunacommissie opgericht. Een van de eerste klussen was het onkruidbeheer op de fairways. Carola Peper kreeg –ondanks een gezonde dosis scepsis- die taak op haar bordje als lid van deze commissie. Peper: ‘We kregen van de greenkeepers de tip om Fiskars-onkruidtrekkers te gebruiken. Deze onkruidstekers zijn fantastisch. Je krijgt geen vieze handen, je hoeft niet te bukken en het is geen zwaar werk. Het steken is wel relatief arbeidsintensief. De uitdaging is dus om de leden te betrekken bij het praktische beheer van de fairways. We hebben toen verzonnen om in teams van minimaal zes mensen te gaan prikken. Drie of vier mensen gaan met een onkruidsteker en lege emmers aan de slag. Twee personen hebben een emmer gevuld met zand en zaad, om de ontstane gaten op te vullen. En tenslotte is

er nog iemand die de emmers met verwijderde paardenbloemen en andere onkruiden leegt, het mengsel van zaad en zand aanvult en daarnaast de spelende golfers in de gaten houdt. Wij hebben ervoor gekozen om het golfspel gewoon te laten doorgaan tijdens het steken, waarbij geldt dat de golfers altijd voorrang hebben. Als golfers bezig zijn met een vriendschappelijk rondje en hun collega-golfers zo druk bezig zien, wordt die fairway in de praktijk vaak overgeslagen. Belangrijk voor ons is dat de veiligheid gewaarborgd is. Daarom steken we het onkruid tegen de spelrichting in en dragen de golfers een geel hesje.’

Gemak dient de mens

Het moet de vrijwilligers die het werk verrichten op de Noord-Nederlandse zo gemakkelijk mogelijk gemaakt worden. De onkruidstekers liggen altijd voor het grijpen in een kleine

4 min. leestijd

ACTUEEL

schuur naast het clubhuis, net als de gele hesjes en de emmers. Peper: 'Het idee is dat leden na een rondje golf op eigen initiatief aansluitend nog één of anderhalf uur onkruid kunnen gaan steken. We hebben zo veel mogelijk holes laten adopteren door een vast clubje golfers, maar dat is nog niet voor alle holes gelukt. Daarom verzinnen we steeds andere manieren om nieuwe golfers enthousiast te maken. Als ze eenmaal overgehaald zijn om mee te steken, vinden ze het meestal zo gezellig en leuk dat ze ermee doorgaan.'

Greenkeepers

Greenkeepers hoeven zelf niet te prikken, maar vervullen wel een essentiële rol bij het faciliteren van het uiteindelijke werk. Zij zorgen dat twee karren gevuld met zand en een zak zaad klaarstaan en vooral ook voor het afvoeren van de verwijderde onkruiden. Carola Peper is heel tevreden over de samenwerking.

Tuinkabouter

Peper: 'We houden ook een speciaal wedstrijdje, met een combinatie van golfen en onkruid prikken. Dat is een ludieke wedstrijd met een tuinkabouter als wisseltrofee. We lopen dan achtenhalve hole. Midden op de hole die we willen steken, maaien we een tijdelijke wintergreen uit. Als de golfers dan hebben geput op die wintergreen, mogen ze de tweede helft van die fairway onkruid steken. En als de vierde flight op de wintergreen klaar is, levert de eerste flight de onkruidstekers weer in en gaan ze verder golfen. Als ongeveer de helft

Allan Salmond

‘Veel langer dan anderhalf uur moet je niet onkruid steken; dan wordt het werk’

Carola Peper: 'Toen wij op de Noord-Nederlandse met Fiskars-onkruidstekers aan de slag gingen, wilde iedereen thuis ook zo'n ding. In no time was er in de verre omtrek geen onkruidsteker meer te koop.'

De Fiskars-challenge

De vakbladen Fieldmanager en Greenkeeper hebben samen met Fiskars en distributeur/importeur Stierman de Leeuw de Fiskars-challenge ontwikkeld. Het idee is dat uitgeverij NWST één voetbalclub en één golfbaan zoekt waar vrijwilligers aan de slag gaan met de Fiskars Xact-onkruidtrekker. In deze uitgave van Greenkeeper worden de ervaringen van de Noord-Nederlandse golfclub met de Fiskars-onkruidtrekker beschreven. In Fieldmanager bespreken we de ervaringen van voetbalclub VV SSC uit Sprang-Capelle in Noord-Brabant.

van de fairway schoon is, gaan we verder op de andere helft. We prikken dan van de tee naar de wintergreen en de wintergreen gebruiken we als afslagplaats. Al met al is het een heel leuke wedstrijd, vooral omdat we daarna samen gaan eten.'

Leuk

Het doel van Peper en de flora- en fauna-commissie is om het onkruid steken zo makkelijk mogelijk te maken. Peper: 'Realiseer je wel dat wij leden aan het steken krijgen die thuis hun tuin laten onderhouden door een tuinman.' Dat lijkt goed te lukken. Als ik voor de reportage op de Noord-Nederlandse aankom, staat een supergemotiveerd team dames klaar om onkruid te gaan steken. Ze stellen zich in de breedte van de fairway op en moedigen elkaar enthousiast aan als er weer een paardenbloem of andere onkruidje gevonden is. De dames hebben er duidelijk plezier in en de sfeer is eerder die van een klassenuitje dan van een

serieus geconcentreerd team. Peper: 'Een belangrijk aspect is ook dat de golfers, die eigenlijk eigenaar zijn van de baan, beseffen hoeveel tijd en aandacht het kost om die te onderhouden en dat ze oog krijgen voor hun eigen baan, maar ook voor andere banen als ze daar een keer spelen.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

‘Via de zandkanalen die de Topchanger maakt om verder in de bodem te reiken, willen we nutriënten op grotere diepte de bodem in krijgen’

Groeigoed-compost als basis voor een goede grasmat

In het proces naar chemievrij beheer ontwikkelt VGR een onderhoudsmethode die bestaat uit werktuigelijke bewerkingen en natuurlijke bodemverbeterende producten. De slogan is ‘bodem als basis voor een goede grasmat’. Daarbinnen werkt VGR aan proeven met compost, als basis voor een goede bodem. Golfclub Midden-Brabant, VGR-klant van het eerste uur, werkt mee aan een van deze proeven, waarbij het VGR Groeigoed-compost wordt aangebracht in een green en in de tees om de kwaliteit van de grasmat te verbeteren.

Auteur: Karlijn Raats

In de ontwikkeling van een chemievrije onderhoudsmethode waarbij minder bemesting en beregening nodig is, zet VGR al twintig jaar in op een combinatie van aangepaste mechanische precisiebewerkingen en natuurlijke bodemverbeterende producten. Groeigoed-compost maakt onderdeel uit van deze chemievrije methode.

Groeigoed

De Groeigoed-producten bestaan uit gecomposteerde groenresten en zijn afkomstig van de VGR-locatie in Almkerk. Ketenorganisatie VGR Groep bestaat namelijk uit drie elkaar versterkende onderdelen: VGR Composteerinrichting, VGR Equipment en VGR Dienstverlening. Het groenonderhoud op, vooral, sportaccommodaties door VGR Equipment genereert groene reststromen. VGR Composteerinrichting verwerkt deze tot nieuwe bodemverbeterende producten en houtshreds. De bodemverbeterende producten zet VGR Dienstverlening in om de groeiomstandigheden van het te onderhouden groen te verbeteren.

Het Groeigoed-compost wordt in Almkerk op een natuurlijke manier gedroogd en door fermentatie verrijkt en gestabiliseerd. Voor greens wordt een fijne fractie Groeigoed toegepast, voor sportvelden een grovere fractie. Beide producten zijn volledig uitgerijpt. Zodra het droge materiaal door de Topchanger in de bodem is geïnjecteerd, zet het bodemleven het geleidelijk om in voedingsstoffen die opneembaar zijn voor de grasplanten. 'Composteren is een organisch proces en levert een natuurlijk middel op om de bodemweerstand en de groei van de grasplant te verbeteren', aldus Verschoor.

Golfclub Midden-Brabant: klant van het eerste uur

Bij Golfclub Midden-Brabant heeft de VGR Topchanger al meerdere keren Groeigoed op diepte in de bodem geïnjecteerd. Deze golfbaan werd vlak na het ontstaan van VGR, twintig jaar geleden, al klant. Arwin Verschoor startte hier met het verticuteren en beluchten en breidde de werkzaamheden later uit met het schoonmaken van sloten en vijverkanten en het doorzaaien van kale stukken. De afgelopen jaren heeft VGR de baan geverticuteerd met de Maredo-MT200-Flex-Verticuter.

Hoofdgreenkeeper Koen Verhelst, ook al bijna twintig jaar werkzaam op Golfclub Midden-Brabant, vertelt hoe de Groeigoed-producten

'Composteren is een organisch proces en levert een natuurlijk middel op om de bodemweerstand en de groei van de grasplant te verbeteren'

Resultaat van bewerking met de Topchanger

Hoofdgreenkeeper Koen Verhelst

Bodemsample Midden-Brabant

‘Door het inbrengen van stabiele organische stof proberen we het bodemlevenvoedselweb op gang te helpen om de bodem weerbaarder te maken’

worden toegepast op deze golfbaan. ‘Op de tees herstellen we wekelijks de divots (speelschade) met een mix van zand en Groeigoed.’ Ruud de Deugd, die vanuit VGR met Verhelst heeft samengewerkt: ‘We hebben een verhouding van 95% zand en 5% VGR Groeigoed, zeer fijne 1-2 mm, hoogwaardig compost, in de green van hole 4 geïnjecteerd. Door het inbrengen van deze stabiele organische stof proberen we het bodemlevenvoedselweb op gang te helpen, om zodoende de bodem weerbaarder te maken.’ De verhouding van Groeigoed-compost kan aangepast worden. Verhelst laat weten dat de kieming van het gras goed is en de mate van uitdroging van de kiemplanten laag, omdat het compost vocht vasthoudt.

Proef op green 4 van Golfclub

Midden-Brabant

In 2019 is Golfclub Midden-Brabant met VGR en adviseur Casper Paulussen een proef gestart bij green 4. Er werd op 10 tot 15 cm diepte een mengsel van zand met een fijne fractie uitgerijpte Groeigoed-compost geïnjecteerd, die speciaal is ontwikkeld voor golfgreens. ‘Toen deze baan twintig jaar geleden is aangelegd, werden de greens opgebouwd uit 100 procent zand. We merken dat de greens daardoor onderhevig zijn aan fikse uitspoeling. Het CSC-gehalte is daardoor enorm laag in deze green. Het organische

stofgehalte zit wel goed in de toplaag, maar op 10 cm diepte is dit gehalte laag, onder de 2 procent. Via de zandkanalen die de Topchanger maakt om verder in de bodem te reiken, willen we nutriënten op grotere diepte de bodem in krijgen. Door een actiever bodemleven te creëren, willen we de viltlaag op een natuurlijke manier af laten breken. Green 4 heeft veel last van dollarspot. Met de schimmels en bacteriën uit het compost willen we de grasplant versterken in de strijd tegen ziektes en ervoor te zorgen dat het herstel van dollarspot versnelt. We moeten geduld hebben om resultaat te kunnen zien, want dit soort ontwikkelingen gaan geleidelijk en ze moeten nauwgezet worden uitgevoerd in combinatie met het bemestingsschema dat Paulussen voor ons heeft geschreven. Doordat we het compost per toepassing, door het injecteren/beluchten met de Topchanger, maar voor 3 procent van het greenoppervlak kunnen toepassen, zijn er meerdere bewerkingen nodig om compost over de gehele green in de bodem te brengen. Golfclub Midden-Brabant wil deze proef op green 4 tot circa 2023 laten doorlopen. We hopen uiteindelijk te kunnen zien dat we door de toepassing van compost minder hoeven te bemesten, watergeven en ook minder bestrijdingsmiddelen hoeven te gebruiken.’ Omdat Golfclub Midden-Brabant in 2020 door engerlingen veel schade op de fairway had, gaat de golfclub op vrijblijvend advies van Ernst Bos ook als proef aan de slag met compost.

Synergie

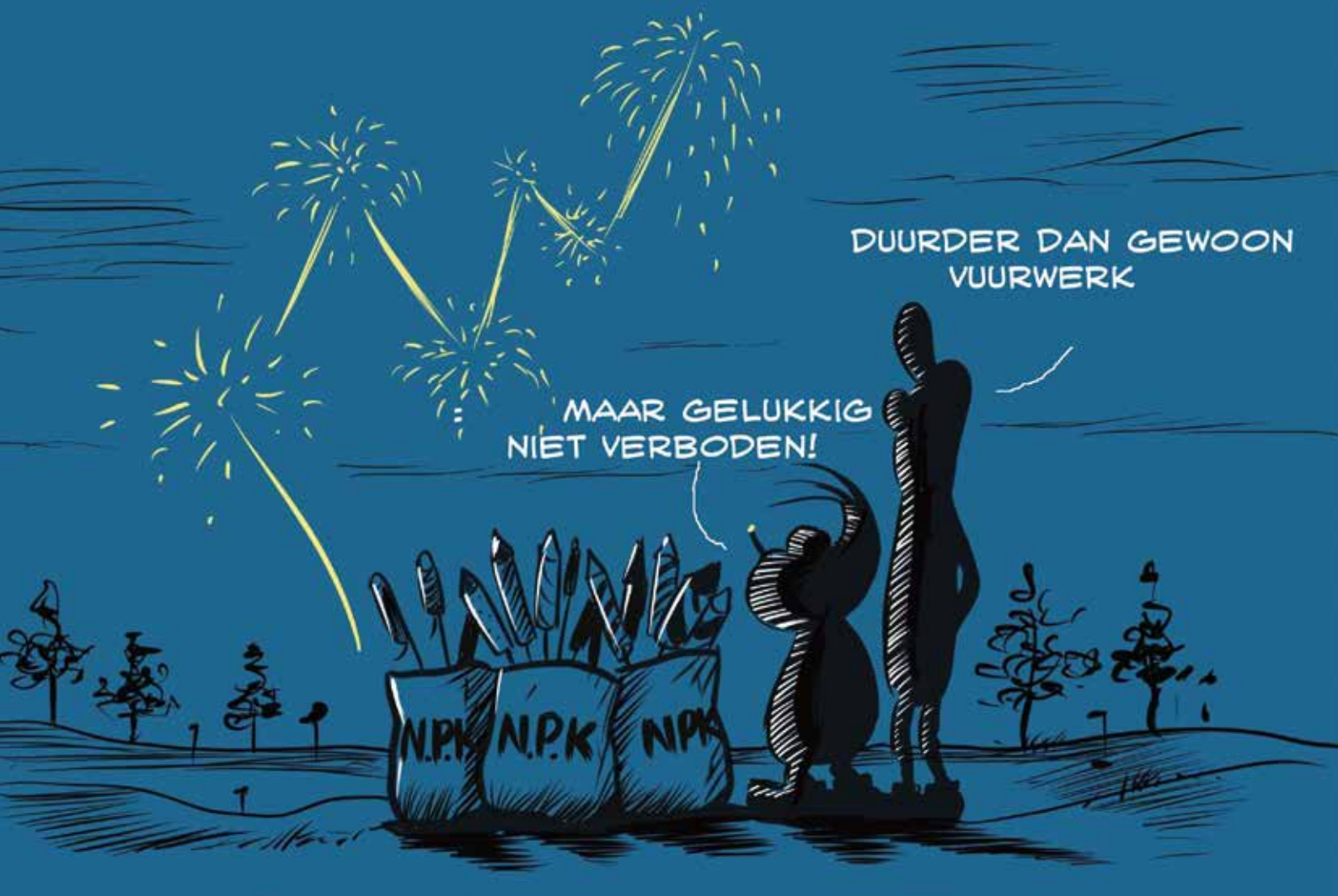
Verschoor plaatst het inbrengen van compost op 3 procent van het totale greenoppervlak per toepassing in het juiste perspectief: ‘Het voordeel van 3 procent in vergelijking met niets, is veel. Het voordeel van telkens met 3 procent compost bereiken, is niet alleen die toegevoegde 3 procent, maar ook de progressieve werking door de synergie die er in de bodem ontstaat. Doordat de bacteriën en schimmels in het compost hun werk doen, gaat de activiteit van het bodemleven flink omhoog en dit verhoogt de bodemweerstand. Het brengt de bodem weer in balans. Daar profiteert de grasmat van.’

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Bart en Boris

ZIEN PRIJZEN VAN MESTSTOFFEN DE LUCHT IN GAAN!

Prijzen meststoffen gaan sky-high

‘Terreinbeheerders moeten anticiperen door budgetten anders te verdelen of te verhogen’

Corona heeft de wereldeconomie uit haar evenwicht gebracht. De directe gevolgen daarvan zijn voelbaar in nagenoeg alle markten en sectoren en dus ook in de meststoffensector. Voor terreinbeheerders is het raadzaam om hiermee rekening te houden. Zij zullen fors meer gaan betalen voor de meststoffen die hun terreinen in conditie moeten houden.

Auteur: Hein van Iersel en Wijnand Meijboom

Wat drijft de prijzen van meststoffen naar een *alltime high*?

Containerprijzen: De prijzen van containertransport zijn de afgelopen twee jaar meer dan vertienvoudigd. De verwachting is dat deze hoge containerprijzen in 2022 nog zullen aanhouden.

Wegtransport: Ook de prijzen van wegtransport stijgen snel, vooral door de sterk stijgende brandstofprijzen, maar ook door het tekort aan personeel. Zo is de dieselprijs in Europa het afgelopen jaar met ongeveer 30% gestegen.

Energie: De hoge gasprijzen van de afgelopen maanden hebben eveneens een significant effect op de kostprijs van energie-intensieve productieprocessen. Mede om die reden hebben enkele (grote) stikstofproducenten de productie gehalveerd of zelfs helemaal stilgelegd.

Plastic folies: Meststoffen worden veelal verpakt in folie (LDPE). Er is mondiaal een sterk gestegen vraag naar LDPE, met ook sterk toegenomen internationale prijzen. Vergeleken met een jaar geleden is de prijs van LDPE met ruim 80% gestegen.

Houten pallets: Ook voor hout en houten pallets geldt een sterke toename van de internationale vraag. De prijzen van houten pallets zijn het afgelopen jaar met 60-75% gestegen.

Een samenloop van gebeurtenissen leidt momenteel wereldwijd tot hogere prijzen van meststoffen. De basisbestanddelen van meststoffen zijn stikstof, fosfaat en kali (NPK). Van een belangrijke grondstof als stikstof zijn de productie en beschikbaarheid dertig tot vijftig procent lager. De belangrijkste boosdoener hierbij is de hoge gasprijs, reden waarom producenten de productie van stikstof hebben teruggeschroefd.

Het aanbod van fosfaat op de wereldmarkt is sterk gedaald door het bevroren van de handel door de Chinese overheid. Was dit land voorheen een belangrijke exporteur, nu verdwijnt er niets meer naar het buitenland en is China zelfs meer gaan importeren. De kaliprijzen worden opgedreven door de sancties die zijn opgelegd aan enkele Oost-Europese landen. Verder dreigt de Amerikaanse regering vanaf april extra sancties op te leggen aan Wit-Rusland, de grootste producent van kali ter wereld. Bovendien neemt de vraag naar kali toe doordat er minder stikstof en fosfaat op de markt is.

Dit jaar kon de markt nog redelijk bediend worden met producten, mede doordat bestaande reserves aangesproken werden. Maar door de almaar toenemende vraag is de beschikbaarheid van alle producten voor 2022 een grote uitdaging. De vraag is in 2021 naar schatting al met 20 tot 25 procent toegenomen. De nog steeds hoge gasprijs en hogere transportkosten, zeker voor vervoer over zee, houden de druk op de markt hoog. 'Normaal gesproken is het nu rustiger in de markt, maar wij hebben het nog heel druk. Ook merk ik dat klanten op papier safe willen zijn door nu al orders te plaatsen voor het najaar van 2022. Ook dat houdt de druk erop', zegt Erik van Wijhe, verkoopcoördinator van producent ICL.

Budgetten

Om als terreinbeheerder, fieldmanager of greenkeeper komend jaar dezelfde kwaliteit te kunnen leveren, zullen de budgetten moeten worden aangepast aan deze ontwikkelingen.

Volgens Van Wijhe is het belangrijk dat vooral terreinbeheerders zich voorbereiden op de extreem hoge prijzen voor meststoffen door de beschikbare budgetten anders te verdelen of te verhogen, zodat de eindgebruiker zijn werk goed kan blijven doen. 'Je wilt niet op kwaliteit inleveren, maar je krijgt nu voor hetzelfde geld veel minder kilo's. Als je niks doet, krijgt de man op het veld het uiteindelijk op zijn bordje, bijvoorbeeld als de green er minder goed uitziet.' Van Wijhe ziet nog geen licht aan het eind van de tunnel, maar kan zich ook niet voorstellen dat de marktsituatie over drie jaar nog zo is. De prijs voor ureum, een bestanddeel van de meststoffen die ICL en andere bedrijven produceren, is bijvoorbeeld 375 procent gestegen ten opzichte van september vorig jaar. 'Die enorme stijging zal nog wel even doorgaan en in het voorjaar zal de prijs wellicht stabiliseren. Het blijft echter onvoorspelbaar.'

Doemscenario

Leon Fock, directeur van meststoffenproducent Culterra Holland: 'Ik ben vooral nieuwsgierig naar de marktontwikkeling. Er zijn natuurlijk allerlei omstandigheden aanwezig die eventueel kunnen leiden tot een doemscenario van grote tekorten en nog hogere prijzen. De agrarische sector wacht als grootste speler op de markt af en hoeft nu niet per se in te kopen. Maar het voorjaar komt er hoe dan ook aan; dan moet er gestrooid worden en dus moet er voor die tijd ingekocht worden. Belangrijk in dit opzicht is ook de ontwikkeling van de gasprijs. Er is namelijk een causaal verband tussen deze prijs en de prijs van minerale meststoffen. En voorlopig gaat de gasprijs nog niet dalen.'

Kortom, meststofproducenten zullen dus ook in 2022 flink aan de bak moeten om te kunnen voldoen aan de vraag van afnemers in de branches golf, sport en openbaar groen. Mocht een productgroep niet meer leverbaar zijn, dan zal er altijd wel een alternatief voorhanden zijn. De markt is daar creatief genoeg voor. Maar iedereen wil toch het liefst zijn vertrouwde product en zal daar dus meer voor moeten betalen.

'Klanten willen op papier safe zijn en plaatsen nu al orders voor het najaar van 2022'

Dorien Geentjens

Peter Laan

‘Hoe dan ook meststoffen-producenten zullen dus ook in 2022 flink aan de bak moeten om te kunnen voldoen aan de vraag van afnemers’

Dip

Dorien Geentjens, productmanager bij Haifa North West Europe, constateert dat de stijgende prijzen tot paniek in de markt hebben geleid en verwacht dat ze nog wel zullen aanhouden tot volgende zomer. ‘Normaal gesproken is er in de zomer een dip in de prijzen van onze grondstoffen en is dat het moment om in te kopen. Dit jaar is dat niet gebeurd en dat is ongehoord voor onze sector. Wij moeten onze prijzen daarom maandelijks aanpassen. Het is allemaal heel instabiel en ik ben dan ook bang dat er tekorten gaan ontstaan in de landbouw-sector.’ Beheerders van golfbanen en sportterreinen hoeven zich volgens haar geen zorgen te maken. In Nederland zijn de producten van Haifa te koop via dealers. De vaste afnemers kunnen er zeker van zijn dat zij ook komend jaar de hoeveelheden kunnen kopen die zij gewend

zijn aan te schaffen, zo verzekert Geentjens. Dit klinkt geruststellend, maar de afnemers moeten daarvoor wel dieper in de buidel tasten.

Organische meststoffen

De prijsstijging van vooral minerale meststoffen raakt iedereen, maar misschien niet iedereen in dezelfde mate. Puur organische meststoffen zullen wellicht minder hard worden geraakt door de prijsstijging dan minerale meststoffen, die qua prijs volledig meebewegen met de energieprijzen. Dit betekent bijvoorbeeld dat het prijsverschil tussen snelwerkende minerale meststoffen en organische meststoffen inmiddels praktisch verdwenen is. Producenten van organische meststoffen zien de vraag naar hun producten hierdoor toenemen. ‘Voor velen kan dit een interessant moment zijn om over te stappen’, zegt Peter Laan van DCM, producent van organische meststoffen. ‘Ik merk dat de vraag fors toeneemt. Daarom verwachten wij dat 2022 een heel druk jaar wordt.’

Veel organische meststoffen zijn in werkelijk vaak organominerale meststoffen, waarbij de stikstof fractie geheel of gedeeltelijk bestaat uit hetzelfde ureum dat in langwerkende of gecoa-te minerale meststoffen wordt toegepast.

Erik van Wijhe

Rovimo gaat de strijd aan met traditionele kooimaaiers

Robotkooimaaiër nieuwste aanwinst in leger robots van Milati

Zeg je robots, dan zeg je Milati Grass Machines. Het bedrijf uit Papendrecht heeft al een robot-maaier, robotbelijner en onkruidrobot in het assortiment. Toch heeft eigenaar Arjen Spek nog een noviteit weten te vinden op dit gebied: een robotkooimaaiër. Van deze machine, de Rovimo, is Milati exclusief importeur voor de Nederlandse markt.

Auteur: Nino Stuivenberg

De Rovimo is een ontwikkeling van Ronovatec, een Zwitsers bedrijf dat gevestigd is in Bazel. Dit bedrijf begon een aantal jaar geleden aan de opdracht om een robotkooimaaiër te ontwikkelen. Het resultaat is de Rovimo, een robot van zo'n 300 kg die volledig op accu werkt. Arjen Spek van importeur Milati Grass Machines vertelt: 'De Rovimo is een gps-gestuurde werktuigdrager. Op het huidige model zit er een maaikooi aan, maar het hele concept van deze machine draait erom dat er ook andere producten aan gehangen kunnen worden.' Ronovatec koopt die werktuigen extern in. De kooimaaiër die nu op de robot zit, is afkomstig van Cub Cadet, in Nederland zeer bekend van de elektrische Infinicut-stadionmaaiers.

Twee velden op één acculading

Zoals de meeste robotmaaiers is de Rovimo volledig elektrisch. De robot is standaard uitgerust met vier accu's van 2,5 kWh, waarmee hij in acht uur tijd ongeveer twee voetbalvelden kan maaien. Wie extra capaciteit wil, kan kiezen voor een uitvoering met zes accu's; daarmee kan de machine tot drie voetbalvelden maaien

op één acculading. De machine moet (nu nog) handmatig naar het laadstation gereden worden, waar de accu's opgeladen kunnen worden in een laadkast van 380 V. Het is daarbij ook mogelijk om de accu's als cassette te wisselen. Als de accu leeg is, kan er gemakkelijk een nieuwe geplaatst worden zodat de robot weer verder kan met zijn werkzaamheden.

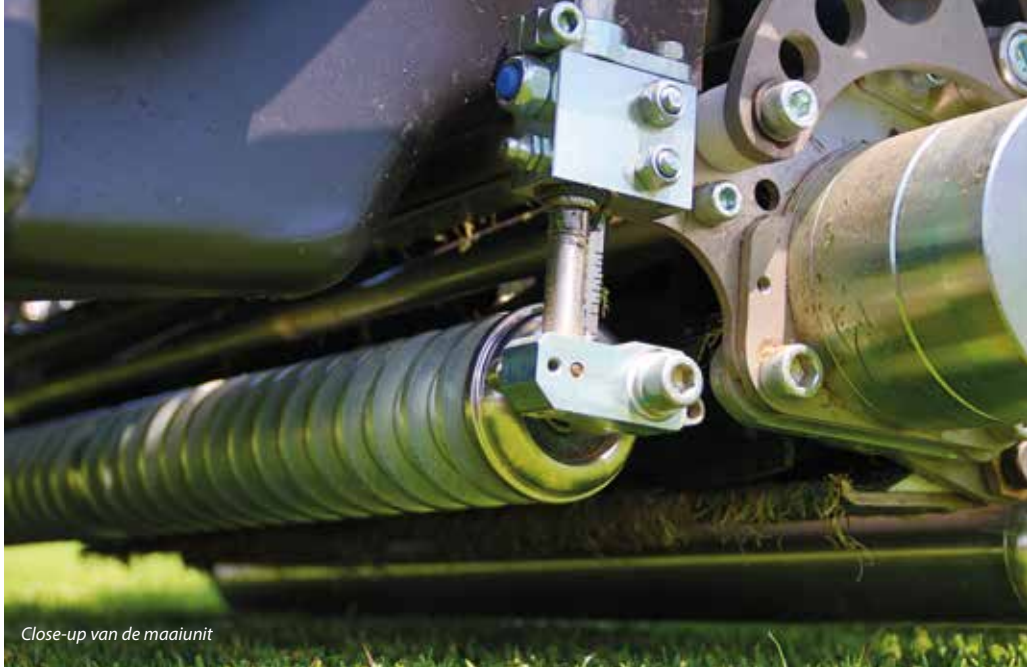
Keuze in maaipatroon

De robot is eenvoudig te bedienen met een app, waarbij de bestuurder onder meer de rijsnelheid kan regelen – maximaal 9 kilometer per uur – evenals de *clipping rate*. Volgens Spek duurt het maaien van een veld met kooien drieënhalve à vier uur. Ook het maaipatroon is in te stellen: in de lengte, in de breedte of in dam-bordvorm. De robot neemt daarbij standaard ook de randen van het veld mee. Mocht de snijcilinder na verloop van tijd slijten, dan heeft de machine ook een functie om te backlappen. Met de kooimaaiër eraan is het met één druk op de knop mogelijk om hem de andere kant op te laten draaien en daarmee de snijcilinder te onderhouden.

Wat opvalt aan de Rovimo is het strakke ontwerp. Daarbij is Ronovatec niet over één nacht ijs gegaan. De machine is helemaal afgezekerd en voorzien van veiligheidsbumpers. Aan de voorkant van de robot zit een camera, waarmee de machine automatisch obstakels detecteert. Of het nu een egel of een mens is, de Rovimo detecteert ze allemaal en stemt zijn route erop af. Spek: 'Volgens de reglementen mag de machine zelfs werken op een veld waar kinderen spelen, omdat hij die herkent. Hij zou daar gewoon kunnen maaien.' Aan het eind van dit jaar ondergaat de robot ook een TÜV-keuring, zodat hij zelfstandig van veld naar veld kan rijden. Momenteel is het nog nodig om de robot handmatig te verplaatsen.

Nieuwe ontwikkelingen

Momenteel staat de Rovimo nog aan het begin van de ontwikkeling. Spek vertelt dat er nog veel meer in het vat zit. Er zijn plannen om volgend jaar een cirkelmaaier aan de Rovimo te koppelen en er wordt nagedacht over een reinigingsmodule voor kunstgrasvelden. Spek: 'Er wordt continu nagedacht over de vraag hoe de machine als werktuigdrager nog meer body kan krijgen. Hij kan straks veel meer dan alleen kooimaaien.' De ontwikkelaars hebben bovendien de ambitie om de maaifunctie verder uit te breiden. Nu is de maaibreedte nog relatief beperkt, maar in 2022 komt er een driedelig aanbouwwerktuig op de markt waarmee de maaibreedte toeneemt tot 1,80 meter. De capaciteit ligt dan aanzienlijk hoger dan de vier uur

Close-up van de maaiunit

die nu nodig is om een veld te maaien. Volgend jaar verschijnt ook een *core collector*-systeem voor de robot: een grasopvangbak. Het idee is dat de robot straks op basis van gps zelf deze opvangpak leegt op een vaste plaats als hij constateert dat de bak vol zit. Als die ambities gerealiseerd zijn, is de volgende stap in 2023 om de robot zelfstandig naar zijn dockingstation te laten rijden.

Om zover te kunnen komen, moet er rijtijd opgebouwd worden: ervaring van gebruikers in de praktijk. Ronovatec heeft inmiddels vijf exemplaren draaien in Zwitserland en één in Liechtenstein, om zoveel mogelijk feedback

te verzamelen. Aan de hand van de prestaties hiervan wordt een productiemodel klaargemaakt voor 2022. Spek: 'De planning is om er vijftien te produceren, die verspreid door Europa ingezet worden. Wij hopen er volgend jaar minimaal één aan het werk te zetten in Nederland. De machine is nu vooral geschikt voor voetbalvelden omdat die vlak zijn. Ondulaties op golfbanen zijn nog een obstakel. Als op termijn de driedelige kooimaaier geïntroduceerd wordt, is die ook voor golfbanen interessant.'

Elektrisch maaien heeft toekomst

De Rovimo is inmiddels al op verschillende

Aan de voorkant van de robot zit een camera, waarmee hij obstakels detecteert

 Arjen Spek

 Milati Grass Machines

 Arthur Berends,

 De Enk Groen & Golf

 Nico van Eerden

 Gildebor

sportvelden en golfbanen getest. Eind september organiseerde Milati een demoweek met de Rovimo, waarbij op vijf locaties door het hele land demo's gegeven werden met de werktuigdrager. Het merendeel van deze locaties betrof sportvelden, terwijl er ook één golfbaan werd aangedaan: Golfclub Heelsom, een 27-holes-golfbaan op de Veluwe. De Enk Groen & Golf is hier verantwoordelijk voor het baanonderhoud en wilde de robot graag in actie zien. Arthur Berends, bedrijfsleider kortgrasbeheer bij De Enk, was één van de aanwezigen bij de demo. Hij vertelt: 'Bij De Enk investeren we met Terratroniq al veel in innovatie en gps-gestuurde machines. Als we nieuwe machines tegenkomen die mogelijk interessant zijn, willen we die graag in actie zien. De Rovimo dus ook. Wij wilden hem graag op een golfbaan aan het werk zien. We onderhouden natuurlijk ook sportvelden, maar kijken breder naar de toepassingen.'

Op Golfclub Heelsom werd een deel van de baan gemaaid door de Rovimo. Vergaande conclusies kan Berends niet trekken, maar hij ziet wel toekomst voor de machine. 'We hebben hem nu gezien en houden de ontwikkeling in de gaten. Ik geloof echt dat elektrische machines toekomst hebben. Ze zijn geluidsstil, wat op golfbanen heel interessant is. Je zou er dus 's avonds of richting de nacht mee kunnen doorwerken. Wat ook aanspreekt, is dat deze machine een verwisselbare batterij heeft. Het is een kwestie van wisselen: de nieuwe accu erin en je kunt weer verder. Wel werkt hij nu nog op gps met een afbakening. Het zou mooi zijn als hij in de toekomst puur op gps kan draaien. De ontwikkelaars nemen in elk geval de moeite om half Europa door te reizen voor demo's. Dat zegt voor mij genoeg: ze zijn hier heel serieus mee bezig.'

Mooi stukje techniek

Ook sportveldbeheerder Nico van Eerden, werkzaam voor Gildebor en in 2021 uitgeroepen tot Fieldmanager of the Year, heeft de Rovimo aan het werk gezien. In het Fanny Blankers-Koen Stadion, dat door Gildebor onderhouden wordt, vond ook een demo plaats. Van Eerden is vooruitstrevend op het gebied van robotisering; hij bemest al op gps en werkt ook met een onkruidrobot, de Violette. Eerder zei hij al eens dat de kleine robotmaaiers hem nog niet kunnen bekoren, want hij is voorstander van maaien met een kooimaaiër. Omdat de Rovimo als kooimaaiër gebruikt wordt, was de field-

manager erg nieuwsgierig. 'Mijn collega's en ik waren heel enthousiast over deze machine', vertelt Van Eerden. 'Wij zouden best met een autonoom werkende machine willen maaien, met lage emissie. Maar je moet dan al snel concessies doen aan het maaibeeld, terwijl dat juist belangrijk is. De Rovimo heeft als snijmechanisme gewoon een kooi met een groomer; dat sprak ons wel aan.'

Hij vervolgt: 'De techniek vind ik prachtig; hij maait rechte banen. Er hangt wel een prijskaartje aan; de Rovimo is nu eenmaal een stuk duurder dan traditionele maaibots. Je moet er daarom de juiste toepassing voor vinden. Bij een gemiddelde amateurclub zal dit geen succes worden, maar ik zie wel andere mogelijkheden. Wij bekijken of we hem ergens in samenwerking met een opdrachtgever kunnen plaatsen. De demo krijgt hier dus zeker een vervolg; we hebben al afgesproken dat de machine nog eens deze kant op komt. We hopen dat het daarna lukt om de robot ergens aan het werk te zetten.'

Aanbieding

Aan de Rovimo hangt een serieus prijskaartje, weet ook Spek. De catalogusprijs van de standaardvariant ligt op 95.500 euro. Tot oktober 2022 geldt echter een aanbieding van 79.500 euro. Spek: 'De fabrikant wil graag een impuls geven aan de markt en meerdere machines laten draaien. Hij is bereid om daarin te investeren en doet daarom deze aanbieding. Je hebt altijd koplopers in de markt die bereid zijn om

te investeren in innovaties. Die weten dat de Rovimo nieuw is, kinderziektes kan hebben, maar geloven erin dat dit de toekomst is. Zulke koplopers worden beloond met een lagere aanschafprijs.'

Bovendien geldt voor een elektrische robotkooimaaiër een heel andere benadering qua prijs dan voor een traditionele maaier, legt Spek uit. 'Voor de kosten per veld van een vijfdelige kooimaaiër hoor je verschillende bedragen; daar waag ik me niet aan. Ik kan wel zeggen dat de kosten van de Rovimo tussen de 30 en 35 euro per veld liggen, als je de investering, de afschrijving, het onderhoud en de jaarlijkse fee voor de app meetelt. Dat is beduidend lager dan wat men nu vaak betaalt.' Het feit dat de robot er nu nog vier uur over doet om een veld te maaien, kan ook afschrikken. Spek erkent dat, maar deze rijtijd is in zijn berekening meegenomen. Hij legt uit dat de Rovimo echt een machine voor de toekomst is. 'Hij is volledig elektrisch, dus er zijn weinig slijtdelen en je hebt niet meer te maken met hydrauliek of lekkage. Wel heeft hij veel meer software dan een vijfdelige kooimaaiër. Het is een totaal andere manier van benaderen en afschrijven. De fabrikant durft gewoon twintig jaar garantie op de robot te geven.'

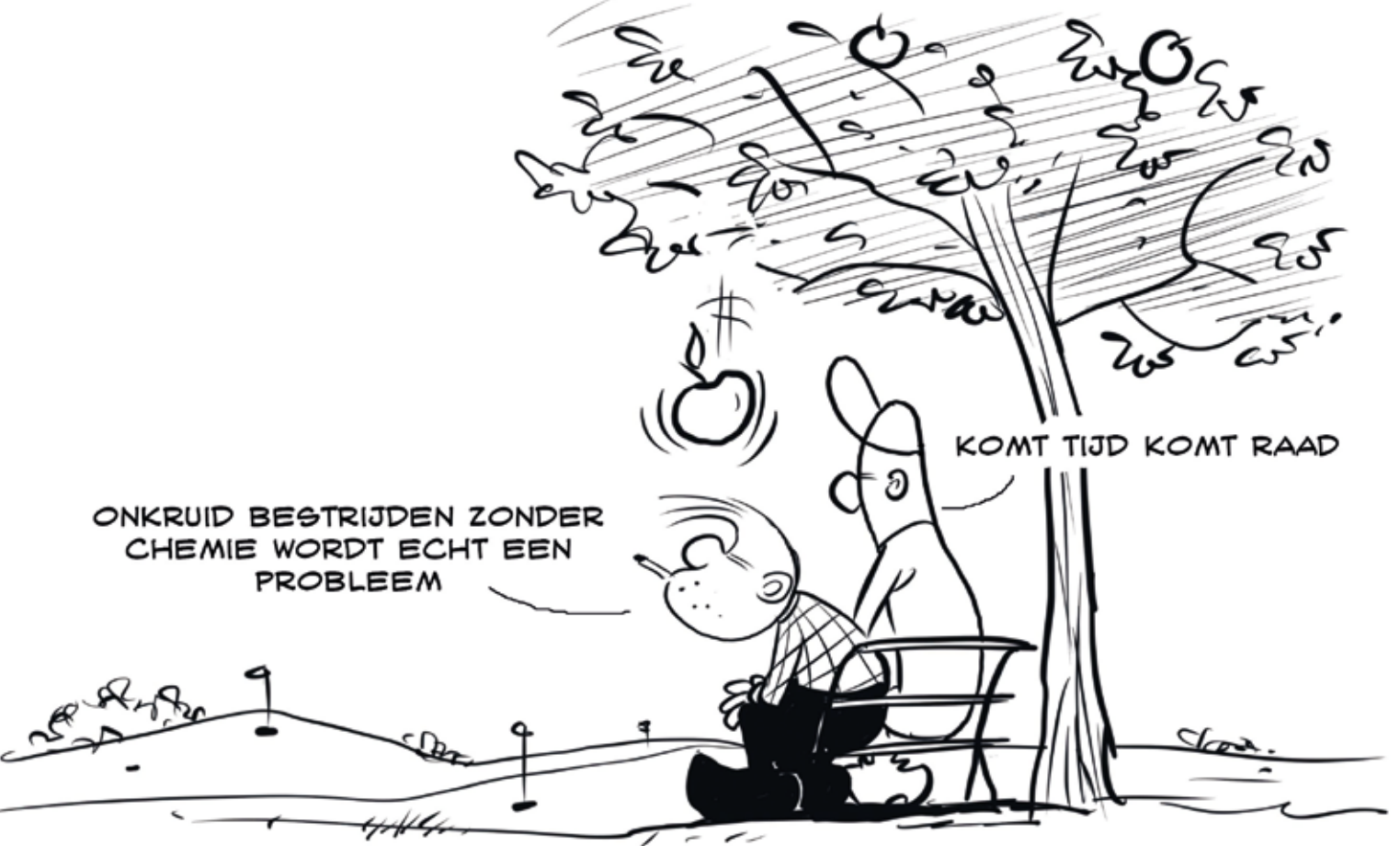

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

Bart en Boris

DOEN EEN UITVINDING

Hoe effectief is appelazijn als natuurlijk onkruidmiddel?

Kan uw appelboom *Poa annua* beheersen?

Het gebruik van herbiciden in de Europese Unie is de afgelopen jaren steeds meer beperkt, een ontwikkeling die onder andere werd aangejaagd door de vondst van residuen van bestrijdingsmiddelen in oppervlakte- en grondwater. Gevallen van kankerontwikkeling bij glyfosaatgebruikers in de VS haalden de krantenkoppen in de hele wereld, met miljoenen dollars aan compensatie tot gevolg.

Auteur: Daniël Hahn

Een ander probleem dat verband houdt met het gebruik van herbiciden is de stijgende resistentie van onkruid, omdat er niet genoeg wordt gewisseld van middel. Greenkeepers hebben te maken met een beperkt aantal middelen en zijn dus genoodzaakt om dezelfde werkzame stof herhaaldelijk te gebruiken, waardoor resistentie kan ontstaan. Wereldwijde resistentie tegen alle soorten herbiciden werd vooral waargenomen bij grassen die verwant zijn aan ons bekendste onkruidgras *Poa annua*. Tegelijkertijd stagneert de zoektocht naar werkzame stoffen om onkruid te bestrijden sinds de jaren tachtig. Onderzoek in de VS toonde zelfs aan dat willekeurig bemonsterd straatgras op golfbanen in Tennessee 65% resistentie vertoonde tegen glyfosaat en 21% tegen de

werkzame stof foramsulfuron. In de VS richt het onderzoek zich op het vinden van nieuwe families van werkzame stoffen, zoals indaziflam en methiozolin. In Europa wordt meer geconcentreerd op geïntegreerde benaderingen van plagen en het gebruik van herbiciden als laatste redmiddel.

Appelazijn

In China wordt onderzoek gedaan naar het gebruik van biologische producten die in theorie in de loop van de tijd afgebroken worden. Een recente publicatie van de Chinese wetenschapper Xinyou Liu (2021) ging over het gebruik van houtazijn om *Poa annua* te bestrijden. In China zijn appels de meest geoogste fruitgewassen. China produceert meer dan 40

miljoen ton appels, 50% van de totale hoeveelheid die wereldwijd wordt geproduceerd. Om de opbrengst te verhogen, moeten appelbomen regelmatig worden gesnoeid. Na het snoeien wordt het snoeisel ofwel weggegooid of het dient als biobrandstof. Deze takken kunnen echter ook worden gebruikt om houtazijn te produceren via een zogenaamd pyrolyseproces. Hierbij wordt biomassa in zuurstofloze omstandigheden verhit tot een temperatuur van 200 tot 600 graden Celsius. De belangrijkste producten van pyrolyse zijn houtskool en *biochar*. Dat laatste kan worden gebruikt als organische bron voor wortelzonemengsels. Tijdens pyrolyse wordt ook een gas geproduceerd, dat kan worden gecondenseerd om houtazijn te produceren.

Azijnzuur (C₂H₄O₂)

De belangrijkste verbindingen in houtazijn zijn zuren, alcoholen, aldehyden, ketonen, fenolen, esters, nitriden en koolhydraten. Binnen de zuurgroep bleek azijnzuur (C₂H₄O₂) het belangrijkste bestanddeel van houtazijn te zijn. Azijnzuur is het actieve ingrediënt van veel niet-specifieke biologische onkruidproducten, die in lage concentraties in elke bouwmarkt te koop zijn. De tweede meest gevonden verbinding in de fenolen is fenol, 2,6-dimethoxy (C₈H₁₀O₃). Fenolen spelen een belangrijke functie in lignine, de wasachtige laag van plantenweefsel en pigmentbiosynthese. Het zijn daarnaast ook belangrijke allelopathische verbindingen. Allelopathie is het verschijnsel dat planten stoffen produceren, die de groei en ontwikkeling van andere organismen remmen. Azijnzuur en fenolen zijn dan ook de actieve ingrediënten in houtazijn met een onkruidverdelgend effect. Omdat houtazijn zuren bevat, is de pH lager dan 4, afhankelijk van de productconcentratie; bij 100% houtazijn is dat een pH van 3,5.

Hoe effectief is houtazijn?

Hoe effectief is houtazijn tegen onkruid? Deze vraag werd onderzocht door onderzoeker Xinyou Liu in een reeks van drie experimenten. Voor het eerste experiment werd straatgras in het stadium van één tot drie uitlopers verzameld van een atletiekveld en getransplanteerd naar plastic potten, die gevuld waren met zandig leem (82,5% zand, 9% slib en 8,5% klei). De potten werden in een gecontroleerde omgeving (groei-kamer) geplaatst. Eenmaal in het stadium van drie tot vijf uitlopers, werden ze behandeld met verschillende concentra-

ties houtazijn, variërend van 6% tot 100%, gemengd met water. Met een sproeikop werd houtazijn op het gebladerte aangebracht. Twintig dagen na de behandeling gaf een azijnconcentratie van 20% aantasting in ruwweg 60% van de gevallen. Bij azijn met een concentratie van 40% of hoger werd weefselschade van meer dan 80% waargenomen. Bij experiment twee werd dezelfde opstelling gebruikt als bij experiment één. Nu werd het effect onderzocht van op de grond aangebrachte houtazijn in plaats van weefselbehandelingen. Vergeleken met de bladtoepassingsproducten met een concentratie van 20% leidde dit tot ruwweg 50% schade. Met 100% houtazijn kan ongeveer 80% aantasting worden bereikt.

Experiment drie werd uitgevoerd in 2020 en herhaald in 2021, op veldlocaties met gemiddeld 77,5% *Poa annua*, vastgesteld op zandige leemgrond (21,5% zand, 49% slib en 29,5% klei) met een pH van 7,3. Experimentele plots werden ofwel niet besproeid, ofwel besproeid met houtazijn met een concentratie van 50% of 100%.

Conclusie

Het lijkt geen twijfel dat houtazijn in hoge concentraties tot ernstige schade aan *Poa annua* leidt, maar de vraag blijft hoe specifiek het product is. Doodt het ook gewenste grassoorten, zoals *Agrostis spp.* en *Festuca spp.*, of kan het ongewenst onkruid selectief bestrijden? De auteurs gaven aan dat houtazijn eenjarige planten meer aantast dan vaste planten. Het is echter niet duidelijk welke andere plantensoorten in de veldproeven aanwezig waren en in welke mate deze werden aangetast. Bovendien werden in dit onderzoek geen *surfactants* gebruikt. Van deze *surfactants* is gebleken dat ze een gunstig ingrediënt zijn om de efficiëntie van bioherbiciden te verhogen. Zonder verder onderzoek is het moeilijk om te beoordelen hoe efficiënt houtazijn is tegen selectieve breedbladige onkruiden en jaarlijkse onkruidbestrijding, en wat de mogelijke effecten op de bodemchemie zijn. Biologische producten hebben altijd knelpunten, zoals houdbaarheid, hoge kosten en onzekerheid over de productefficiëntie, maar elk onderzoek dat gericht is op het vervangen van pesticiden zou welkom moeten zijn. De wetgeving in Europa gaat duidelijk in de richting van een verbod op pesticiden of op zijn minst strenge regelgeving. Vanwege klimaatverandering en

een sterker besef dat de hulpbronnen op onze planeet beperkt zijn, moet de greenkeeping-sector elk onderzoek ondersteunen naar het gebruik van bijproducten van de oogst van natuurlijke, regenererende hulpbronnen, zoals appelbomen.

Daniël Hahn

Daniël Hahn is in 2021 gepromoveerd aan Wageningen Universiteit als *turfgrass agronomist*. Hij woont en werkt nu in München. Daar heeft hij zijn eigen consultancybedrijf en geeft hij onder andere advies over greenkeeping en *turf agronomy*.

Publicatie

Dit artikel is een bewerking van een wetenschappelijk artikel dat in 2021 werd gepubliceerd in het wetenschappelijk tijdschrift *Industrial Crops & Products*, onder de titel *Wood vinegar resulting from the pyrolysis of apple tree branches for annual bluegrass control* (Houtazijn afkomstig van de pyrolyse van appelboomtakken voor de bestrijding van straatgras). De auteurs zijn Xinyou Liu, Jianan Wang, Xinhao Feng en Jialin Yu.

‘En de winst is tweeledig: schone fairways én meer respect voor het werk van greenkeepers’

Onkruid = leuk

Hoewel de soep van de Green Deal niet zo heet gegeten wordt als die de laatste jaren is opgediend, zijn inmiddels alle greenkeepers en fieldmanagers er wel mee bezig: het actief en grootschalig terugdringen van het gebruik van chemie. Dat lijkt spannend, en dat is het ook. Tegelijk blijkt dat er in de praktijk veel meer mogelijk te zijn dan we denken. Daarbij zijn veel greenkeepers ervan overtuigd dat fungicides in de praktijk best gemist kunnen worden, maar dat herbiciden een grotere uitdaging vormen. En natuurlijk zijn er tal van cultuurtechnische maatregelen te nemen waarmee we onkruid onder controle kunnen houden.

‘Vakblad Greenkeeper is bezig met een plan om meer internationale onderzoeken te herschrijven en daarmee beschikbaar te maken voor de Nederlandse golfsector’

met zijn flora- en faunacommissie een aanpak ontwikkeld om paardenbloemen, weegbree en madeliefjes met de hand te verwijderen. En dat lijkt te werken. Het blijkt dat je onkruid kunt aanpakken met veel inzet en enthousiasme van de leden. Dat gaat natuurlijk niet vanzelf; het lukt alleen als je de leden meekrijgt. In het artikel dat wij daarover schreven, vertelt initiatiefnemer Carola Peper uitgebreid hoe zij dit voor elkaar heeft gekregen. De centrale gedachte is dat we onkruid weer leuk moeten maken. Golfen is leuk, maar het is (bijna) net zo leuk om met een clubje golfvrienden en een onkruidsteker aan de slag te gaan. En de winst is ook nog eens tweeledig: schone fairways, maar ook meer respect voor het werk van greenkeepers.

Wellicht komen er op den duur andere middelen die we kunnen gebruiken. In deze uitgave van Greenkeeper vindt u een artikel van dr. Daniël Hahn, die een Chinees experiment beschrijft waarbij houtazijn wordt ingezet om dat andere belangrijke onkruidje aan te pakken: *Poa annua*. We zijn nog lang niet zo ver dat dit breed beschikbaar is, maar er wordt aan gewerkt. Als vakblad Greenkeeper zijn we trouwens bezig met een plannetje om meer internationale onderzoeken te herschrijven en daarmee beschikbaar te maken voor de Nederlandse golfsector.

Met vriendelijk groet,
Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Hoofdredacteur

Maar een onkruidvrije fairway zal met het verdwijnen van herbiciden voorlopig een illusie zijn. Hoewel ... Ongeveer zes weken geleden had ik een afspraak in het uiterste puntje van Nederland, op golfbaan de Noord-Nederlandse. De hoofdgreenkeeper, Allan Salmond, heeft daar samen

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!

De partners van

Greenkeeper

cultuurtechnisch
advies

aanleg en onderhoud
sport en golf

bodemscan

LOONSTRA
& VAN DER
WEIDE

BODEMADVIES

TELEFOON

0598 450 901

E-MAIL

info@loonstraenvanderweide.nl

WEBSITE

www.loonstraenvanderweide.nl

WIJ WENSEN IEDEREEN FIJNE
FEESTDAGEN EN EEN SPORTIEF 2022 TOE!

WWW.MILATI.NL

*Wij zijn gesloten van 21/12 t/m 4/01. Voor een spoedbestellingen kunt u mailen naar info@milati.nl. Wij doen ons best om deze dan nog in orde te maken.

